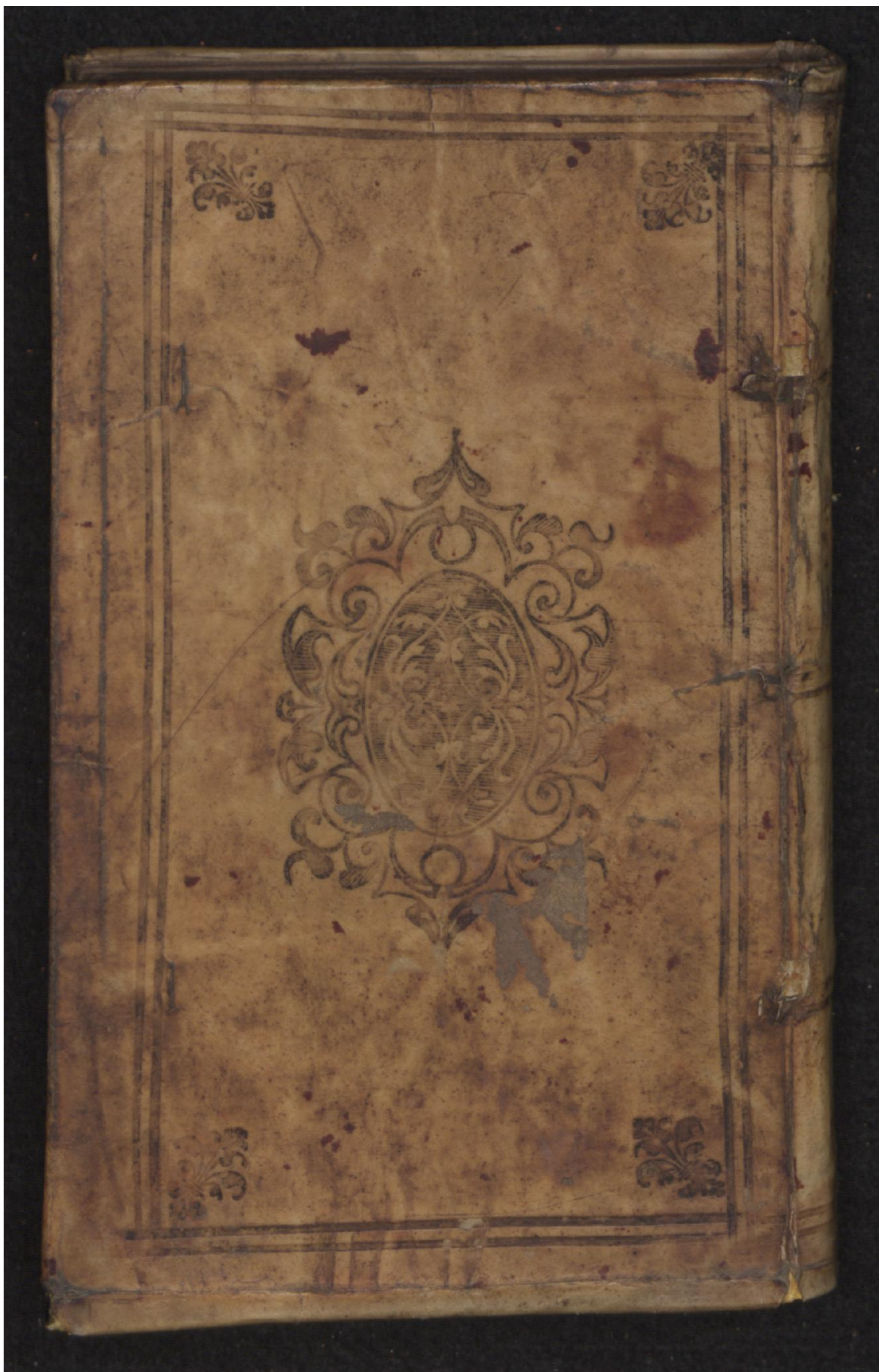
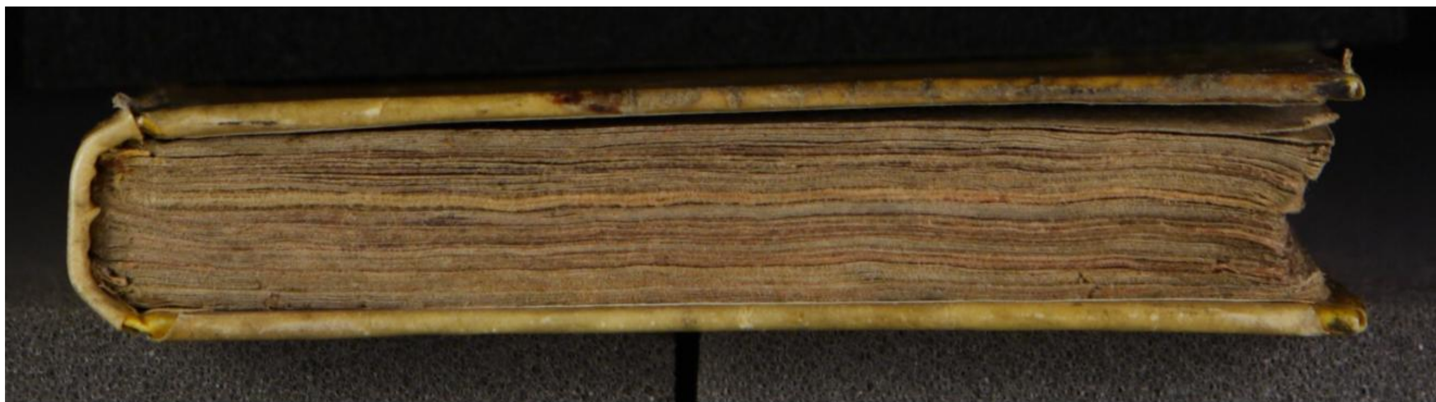
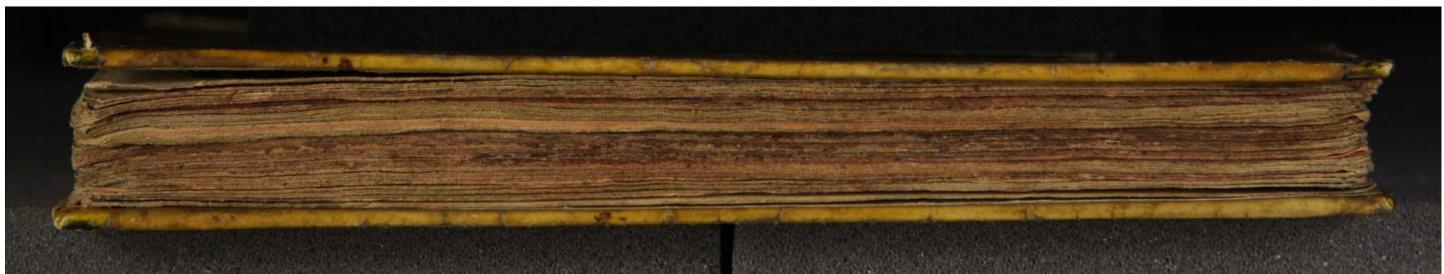

P G
R D











bedrövere vernd myd ... ing ... Mingernt



Kay Høegs eks.



En Predicken som skede wdi Erlig oc Velbyrdig Mands / Salige Sten Bildis Begraffuelse i Helsingborrig/den XVI. dag Februarij, Aar effter Guds byrd M. D. LXXXV.

Aff

Niels Michelsøn tiuerdige Guds ords Tienere i Helsingborrig.

Prentet i Kiøbenhaffn/ aff Matz Vingaard.

1 5 8 5.

* *
*



Sten Bilde til
Vandaass.



Erlig Velbyr-
dig oc Gudfryctig Frue/Fru
Kirstine Lindenow Salige Sten
Bildiss til Vandaass/ efterleffuerske/
sin gunstige Forderinde
oc gode ven.

Naade oc Fred/ aff Gud Fader/
ved Jesum Christum vor
Saliggiørere oc
Frelsere.

GVnstige fromme Fru Kirstine Lindenow/ Lige som der er ingen støre kierlighed i Verdē iblant Folck / end den som fromme Ectefolck haffue til huer andre indbyrdis: Saa kand

der ingen større Sorrig være i Verden en den Sorrig som den ene Ecteperson tager sig til for den anden / Synderlig naar den ene skillis fra den anden ved Døden. Thi det er oss Mennisken saa medgiffuet aff naturen / at det som wi haffue meget kiert/ ville wi saa nødigt myste oc ombære. Det er vel en stor sorrig naar Forældre myster deris kiere Børn/ Men der er dog større Sorrig paa ferde/ naar mand myster sin Hiertens

tens kiere Ectestolbroder. Huorfor vore gamle Forfæ-dre haffue sagt: Det tager hart naar det tager inden Sengestocken. Der paa haff-uer wi mange Exempel baa-de i den hellige Scrifft oc an-dre steder: Ja end ocsaa dag-lige Exempel for voris øyen/ huilcke icke er fornøden her at opregne. Ja mange haffuer tager sig saa stor Sorrig til for deris Ectestolbroders død oc affgang/ at de der offuer haffuer Sørget sig til Døde.

Somme haffuer i den suare Sorrig omkommet sig selff. Jeg vil opregne it eller tu Exempel her om. *Fulgosus* scriffuer om en Venediske Quinde *Cæcilia Barbadica* at den tid hendis Mand *Philippus Vendraminus* vaar bleffuen Død/ tog hun sig saa stor sorrig til for hans Død at ingen kunde komme hende til at æde eller dricke/ Ja icke tale it eniste ord effter den dag/ indtil hun selff endelig døde aff Sorrig.

Den tid *Ligarius* niet andre

Rom-

Fortalen.

Rommerske Borgere bleff giort Fredløß / tog hans Hustru hannem saa hiemmelig i foruaring en tid lang/ at ingen viste huor hand vaar bleffuen. Paa det siste som hand nu bleff berøbet/at hans Hustrue haffde foruaret hannem / bleff hand opsøgt oc kast i Fengsel. Som hand nu vdfordis til Retterstedens at skulde Affliffuis / løber hans Hustrue vd til den som hannem vdførde oc raabte offuerliudt. O tager

fat paa mig met / ieg er saa vel skyldig at døe som hand/ thi ieg hellede hannem som vaar Fredløs giort. Men fordi ingen acter om hende/ gaar hun hiem oc sørger oc graaer sig til Døde. *Xenophon* scrisffuer om *Panthea* at som hun bleff Fangen aff *Cyri* Krigs Folck / da bleff hun for sin deyligheds skyld ført til *Cyrum*, Men fordi hun haff=de sin ære kier / tog *Cyrus* hen=de i forsuar at ingen maatte giøre hende nogen skam eller offuer=

offueruold. Saa scriffuer hun sin Mand *Abradatæ* saa hiemmelige til/ oc berømmede *Cyri* fromhed oc dydelighed/bad hannem/ beuise sig tacknemmelig mod hannem igen for den ære oc dyd hand haffde beuist hende: Huorfor *Abradatas* førde met sig i *Cyri* Leyer Tusinde vel berøstede Rytter/ oc vil for den ære oc Fromhed hand haffuer beuist hans Hustrue/ voffue Liff oc Leffnit/ imod hans Fiender/ huilcket hand oc giorde/oc der

offuer bleff slagen i Krigen. Der hun nu haffde myst sin kiere Mand / vilde *Cyrus* formindske hendis Sorrig met Kongelige Foraring/skenck oc gaffue/ Men hun vilde intet anamme dem / men vaar alleniste begerendis at hun maatte faa sin døde Mand at see. Der hun nu fick hannem at see / Smyckede hun hans døde Legemme effter deris skick / oc der det vaar giort/ kaster hun sig paa sin døde Mand oc ombringer

sig

sig selff. Vor Danske Scribenter *Saxo Grammaticus* Scriffuer om *Gunilda* en Dronning her i Danmarck / at den tid hun saa hendis Herre *Asmundum* bæris til Graffuen / skar hun sin Strube vd oc vilde icke lenger Leffue.

Disse Exempel ville ieg opregne/icke at ieg dem *Aproberer* eller samtycker: Men at beuise der met/huilcken stor sorrig det er at myste sin Ectestolbroder. Der vaar en lærd Mand i Tyskland for nogle

Aar

Fortalen.

Aar siden / som hand vaar nu bleffuen Enckemand / scriffuer hand til en anden lærd Mand / om sin Sorrig saare ynckelig. *Nemo omnium hominum est, qui persuadere mihi possit, vt credam majorem, in quenquam, dolorem in hac vita cadere posse, quàm cum funus conjugis carissimæ cernere oportet, quod miser ego reipsa experior.* Det er saa meget sagt: Der er intet Menniske i Verden som kand telle mig i den tro / at nogen kand hende større Sorrig i Verden end naar hand maa see sin Hiertens kiere Quinde

død

død for sine øyen/huilcket ieg arme Mand nu maa forsøge i sandhed.

Wi seer end ocsaa huor vmellige Creature / de tager sig sorrig til naar de myster deris mage. Synderlig hine Turtelduer naar de myster deris mage / da sørger de oc setter sig paa Tørre oc vissne grene/ oc magis aldrig met nogen Ful.

Jmod slig sorrig skal mand sette disse stycker. Det Første det er Guds villie. Det vaar

nu

nu Guds gode villie / at de
icke lenger skulle være sam̃en
her i Verden / thi den samme
Herre oc Gud som samlede
dem ved Ecteskabs baand /
hand haffuer nu skilt dem at
ved Døden. Denne Guds
villie skal mand være til frids
met / Det vil icke altid være
effter voris villie / men vnder-
tiden effter Guds villie / som
wi oc bede i vor daglige Bøn /
Din villie skee her paa Jor-
den som hand er i Him̃elen.
Hieronimus trøstede en bedrøff-
ued

ued Moder/ som haffde myst
sin kiere Søn/ met disse ord:
Rapuit is qui dedit filium. Det er/
den samme Herre oc Gud
som gaff dig din Søn/ hand
haffuer oc taget den. Lige
det samme maa mand sige
til oss/ naar wi myster voris
Ecteſtolbroder oc Venner:
Den Herre oc Gud som gaff
oss voris Mand/ voris Hu-
strue oc andre gode Venner/
hand haffuer nu taget dem
til sig.

Det Andet mand skal sette
mod

mod slig sorrig er/at skilsmys-
se vil endelig engang være/ i
huor lenge wi ere til sammen
her i Verden. Thi wi ere icke
saa kommen sammen her/at
wi aldrig skal skillis at. Der
om paamindis Brud oc
Brudgom i Bruduielse met
disse ord / Der Gud tallede
til Adam. Thi du est Jord/
oc du skalt bliffue til Jord
igen. Wi læser om *Augustino* at
som hand engang kom til en
Bisp som laa for Døden/ oc
vilde nødigt endnu skillies
her

her fra. Da sagde *Augustinus* til hannem / *Si nunquam benè : Si aliquando, quare non modo ?* Det er/ skal det aldrig skee/ det er got/ Men skal det endelig skee engang/ huorfor icke nu? Met disse ord ville hand giffue tilkiende / at efftersi hand skulle jo engang skillis her fra/ da vaar det jo saa got nu som en anden tid.

Det Tredie at de skal sammlis igen i Himmerigis Rige/ snarere kand skee / end mand selff troer eller tencker / oc si-

 den

den aldrig skillis at til euig tid. Oc jo saa sørgelig som denne skilsmysse haffuer veret her i Verden: Saa glædelig skal da den tilhaabekommelse bliffue i Himmerige. Der met trøstede Dauid sig den tid hand myste sin lille Søn. Jeg kommer til hannem sagde hand / som hand vilde sige saa møget / Jeg vil finde hannem i Himmeriges Rige. *Cyprianus* siger merckelige om voris affgangne Venner at de ere *præmissi non amissi*. Det

er/ de ere icke borte/ men de ere ekon i veyen for oss. Tysken siger. Das widerkomen macht/ das ich scheidens mit acht.

Disse Tre stycker bør eder Gunstige Fru Kirstine synderlig at betencke/ saa tit som i tencker paa eders Sallige Mand/ oc sørger for hannem. Der aff bekommer i disse tuende nøtter oc gaffn. Den Første at i bliffuer saa møget diss taalmodigere i eders sorrig oc bedrøffuelse/ naar i saa

 he-

betencker at det vaar alt Guds villie / at eders salige Hosbonde icke lenger skulle være i denne Ellendige Verden / saa at i begynder at sige met den hellige Job. Lige som HErren siuntis got at være / saa er det nu skeed / Herrens Naffn være loffuet oc benedidet. Ja / i betencker at i vaar met slige vilkor sammen komne at i skulle endelig engang skillis at ved Døden. For det Andet faar i trøst oc husualelse i eders store

sorrig

ſorrig naar i betencker huor i ſkulle met Guds Naadis hielp viſſelige findis igen i Him̄erigis Rige / oc at denne ſkilſmyſſe ſkal icke lenge være. Der met trøſter gode Venner ſig / naar de ſkillis fra huer andre / da ſiger de ſaa: Findis wi icke før / da ville wi met Guds hielp findis i Himmerigis Rige. Der om viſte hin Hedenſke *Philoſophus Socrates* at ſige / Thi der hand nu ſkulle døe / oc ſkillis fra ſine Venner her i Verden / Oc

iblant andre hans Venner/ er her en Synderlig/ hand formaner hannem/ at der som hand skønt icke vilde skone sit Liff/ for sin egen skyld/ at hand dog vilde giøre det for sine gode Venners skyld/ som saa nødigt vilde eller kunde myste hannem. Da suarer hand oc siger: *Amicos hinc discedens inueniam, vobis aut similes, aut etiam meliores, ne vestra quidem consuetudine diu cariturus, quandoquidem vos breui eodem estis commigraturi.* Det er/ Naar ieg skillis her fra/ finder ieg jo saa gode

Ven-

Venner for mig som i kand være / eller oc bedre / ja ieg bliffuer icke heller eders omgengelse foruden / effterdi i kommer snart til mig.

Det er nu den trøst / som ieg kaartelige ville forregiffue paa denne gang. Huad ydermere er at betencke / oc offuerweye / til en salig trøst i denne eders store Hiertens sorrig / findis kaartelig antegnet i denne lille Ligpredicken her effter / huilcken ieg i min store suaghed haffde i eders salige

Fortalen.

Hosbondis Begraffuelse/ oc der effter haffuer reviderid/ oc i nogen maade forbedret/ dog icke saa flitteligе oc vel/ som ieg gierne vilde: Oc nu effter eders villie oc begæring ladet vdgaa paa Prenten/ bedendis aller ydmygeligst/ i ville lade eder dette ringe Arbeyde/ som it tienstactigheds oc tacknemmeligheds tegen/ Gunstelige befalde. Den allmectige Euige Gud/ som er Enckernis Dommere/ oc de Faderløsis Fader/ for sin

Eui-

Fortalen

Euige godhed/ verdis at tage eder i sin Guddommelig forsuar/ oc naadelig trøste oc beuare Eder / Met eders kiere Børn lenge oc vel / sit hellige Naffn til ære/ Eder / oc dennem til Salighed oc gode: Hannem eder til Euige tid befalendis/ Amen. Screffuet i Helsingborrig/ alle Siælis dag. Aar effter Christi Fødzel/ M. D. LXXXVI.

E. V. T.

Niels Michelsøn.



Matth. XVI.

Det skal skee/ at Menniskens Søn skal komme i sin Faders Herlighed / met sine Engle/ Oc da skal hand betale huer effter sine Gierninger.

Disse ord scriff-
uer den hellige Apostel S.
Jacob i sin Epistel i
det Fierde Ca-
pittel.

NV vel / i som nu sige / vdi dag eller i morgen ville wi gaa / til den eller den Stad / oc wi ville ligge der it Aar oc Kiøbslaa oc vinde / I som icke vide huad i morgen skal skee: Thi huad er eders leffnet? Det er en damp som varer en liden tid / men der effter forsuinder det. For huncket i skulle sige / der som

Her-

Herren vil oc wi leffue / da ville wi giøre dette eller det.

DEt er saare vel giort mine gode Christne / at følge de affgangne Christne deris Legomme til deris Begraffuelse oc Leiersted.

Thi der som wi ville see til Gud i Himmelen / da skeer hannem ære der aff / oc det synderlig i Tuende maader. Først i det / at wi der met tilkiende giffue voris Tro om Legommens opstandelse oc det Euige Liff. Dernæst at wi aff Troen beuiser Kierlighed imod den Døde / naar wi saa beuiser hannem den allersiste tieniste wi kand beuise hannem her i Verden.

Vil wi see til den Døde / da er hand

hand saa vel som wi / skabt effter Guds Billede / hand er jo saa vel som wi helliggiordt formedelst den hellig Aand/hand er bleffuen Døbt met oss i Naffn Faders/ Søns oc hellig Aands / hand haffuer tient Gud met oss i sin værelse oc villie/ hørt hans hellige Ord met oss/ dyrket oc paakallet hannem met oss/ tit oc offte met oss brugt Jesu Legoms oc Blods Sacrament/til sin Troes stadfestelse/ Himmerig oc det Euige Liff. Kortelig at sige / haffuer været en Lem met oss i den hellige Kircke her i Verden/ oc er medarffuing met oss/ til det Euige Liff. Huorfor oss bør at hielpe hannem til en hederlig Jordeferd oc Begraffuelse.

Ville wi see til den Dødis Venner/ som igen leffuer / da haffue de trøst oc husualelse aff voris Christelige

stelige neruærrelse/ at de da seer oc formercker / huor kier wi haffuer hafft den Døde/ huor nødigt wi ville mystet hannem / om det haffde værit Guds villie / huor indelig deris Sorrig oc Bedrøffuelse gaar oss til Hierte.

Ville wi see til oss selff/ da haffuer wi selff gode oc gaffn der aff/ at wi følger de Døde til deris Graff: Thi der paamindis wi/ om voris egen Dødelige vilkaar / der giffuis oss Aarsage at berede oss til Døden/ der opueckis wi at bede Gud om en salig affgang / der faar wi trøst aff Guds Ord imod Døden oc Dødens forskreckelse. Derfor siger Salomon vdi sin Predickeris vij. Cap. **Det er bedre at gaa til Grædehusset / end til**

Gildishusset. I hint er alle Menniskis ende / oc de Leffuendis tage det til Hiertet.

Saa er der synderlig disse Fire sager/ huorfor oss bør gierne at følge de Døde til deris Begraffuelse.

I. Bør oss det at giøre for den hellige Trefoldigheds skyld/ fordi Gud Fader haffuer skabt den Døde effter sit egit Billede/ indgiffuet i hannem en fornufftig Aand oc vdødelig: Guds Søn haffuer igenkiøbt hannem ved sit dyrebare Blod/ baade paa Sielens oc Legommens vegne: Den værdige hellig Aand haffuer Helliggiort hannem til det Euige Liff.

II. For den Dødis skyld: Fordi hand eller hun haffuer værit en Lem met oss i den Herris Jesu Le-

gomme/som er den hellige Kircke her i Verden / oc paa Dommedag skal Opstaa met oss til det Euige Liff oc Salighed.

III. For den Dødis Venners skyld: At wi saa græder met de grædendis / haffue en Christelig medynck met dem/ trøste oc husuale dem i deris sorrig oc bedrøffuelse / lade dem see huor kier wi haffde den Døde.

IIII For vor egen skyld: At wi kand mindis om vort eget endeligt/ berede oss til Døden/ bede Gud om en salig affgang.

Nu for disse sager skyld ere wi oc kommen her i dag/ at følge Salige Sten Billdis Legom til sin Begraffuelse oc Soffueseng.

Saa tit oc offte som wi følger de Døde til Jorden da skal wi tencke paa disse stycker.

I. Skal

I. Skal wi tencke paa voris Første Forældris fald / thi der som de icke haffde faldet / da haffde wi aldrig vist at sige aff nogen Død eller Jordeferd. Der om maa i læse i den Første Moysi Bogs 2. Cap. Der siger Gud saa til Adam: **Huilcken dag du æder der aff skalt du visselige Dø.**

II. Skal wi tencke paa den arffue Synd / der boer i voris Syndige Legomme / huorfor wi maa alle engang Døe. Der om taler S. Pouel til de Rommere i det vj. Cap. **Døden** (siger hand) **er Syndsens Sold.** Det haffuer sig met oss lige som met en arm Misdedere / der vdledis til Gallien / oc bær Lencken om sin Halss / der hand skal henge i. Saa bære wi denne Lencke

om vor Halſſ ſom er Synden/huil-
cken dræber oc døder oſſ paa det ſi-
ſte. Mand pleyer at ſige / Wi ere
alle vor HErre en Død ſkyldig.
Men wi maa met rette ſige: Wi ere
alle Synden en Død ſkyldig: Fordi
vaar icke den/ da ſkulle wi intet døe.

III. Wi ſkal tencke paa vor Her-
ris Jeſu Død oc Begraffuelſe:
Huor hand Døde for vore Syn-
der / oc haffuer Begraffuit alles
voris Synder met ſig / Ja met ſin
Begraffuelſe helliggiort allis vo-
ris Graffuer. Der om taler S:
Pouel 1 Cor: 15.

IIII. Skal wi tencke paa voris
egen Død / wi vide icke huor nær
det kand være oſſ ſelff / den Døde
haffuer drucket oſſ Skaalen til/ wi
maa alt giøre hende ret/ naar Gud
vil icke lenger haffue oſſ det i for-
drag.

drag. Ja her skal wi betencke det som den Døde siger til den leffuende hoss Sirach i det XXXVIII. *Hodiè mihi, cras tibi.* J dag vaar det hoss mig / i morgen er det hoss dig. Oc det som de gamle Rommere pleyede at sige / naar de saa fulde liget: *Vale, nos te sequemur*, Det er/ Far vel wi ville alle følge dig. Endelig skal wi tencke paa vore Legommes opstandelse / oc det euige Liff: Huor de oc wi skal icke bliffue borte i Døden/ men paa Dommedag opstaa til euig Liff oc Salighed / som Jesus siger hoss Johannem i det V. Cap: Den time skal komme/ i huilcken alle de som ere i Graffuerne skulle høre Guds Søns rǿst/oc de skulle gaa frem etc.

Dette maa være saa kortelig sagt for en liden indgang paa denne tid. Nu vil ieg vid den vedtagne skick her hoss oss / paa det allerkortiste forhandle disse Tuende støcker.

Det Første skal være om denne Text som nu bleff oplæst.

Det Andet oc siste en kaart berettning om Salige Sten Bildis Hirkomst / Optuctelse / Leffned oc affsked aff denne Verden. Naar ieg faar saa paa det allerkaartiste offuerløbet oc forhandlit disse ij. stycker / effter den Aand oc Naade Gud nu vil forlene / oc tidens vilkaar oc leylighed: Skal her bliffue ende paa denne lille Predicken. Hielp du naadefulde Jesu Christe Guds leffuende Søn at dette saa kunde forhandlis/oc tilhøris/at det

kunde skee dit allerhelligste Naffn til ære / oc oss alle til en sallig forbedring/ Amen/ Amen.

Til det Første.

DA siger Sancte Jacob saa: Nu vel i som nu sige / vdi dag eller i morgen ville wi gaa til den eller den Stad etc.

J disse ord forregiffuer S. Jacob try stycker.

I. Da straffer hand hine blinde oc daarlige Menniske i Verden/ der setter sig meget for at vdrette i fremtiden / oc slar deris Sag saa tryggelige an / lige som de haffde Breff oc Segel der paa / at de skulle lenge leffue i Verden.

II. Da setter hand Aarsagen her til som er/fordi wi ere aldelis wuisse paa vort Liff oc Leffnid/ huor lenge det skal vare/ oc her affmaler hand vort Liff saare smuct/ at det er lige som en Røg eller damp/ der varer ekon en føye tid/ oc der effter forsuinder.

III Da setter hand en herllig lærdom oc paamindelse her hoss/ effter huilcken wi skal stille vor sag an/ oc alle voris anslag/ forset oc Gierninger: At ihuad wi setter oss for i Verden/at wi altid tager dette met/ **om det er Guds villie/ om Gud vil spare oss Liffuit/** Da wil wi vdrette det eller det/ fordi som de gamle haffuer sagt/ *Homo proponit, Deus disponit,* Det er/ som wi pleyer at sige/ Mand megler/ Gud

Gud raader. Dette er en kort sum paa disse S. Jacobs Ord som ieg oplæste. Men paa det wi kand disbedre lære noget her aff / da vil ieg kortelig offuer disse S. Jacobs ord offueriøbe disse Fire Lærdomme.

I. Huad det er for it Liff S. Jacob taler om her.

II. Huor kort oc wuist det er / oc huor snart det er wde.

III. Effterdi det er saa megit kort/ wuist/ oc saa snart borte / huad skal wi da giøre den stund wi leffue i Verden.

IIII. Huad skal wi dømme om dem som saa hastelig oc wforuarendis døer bort / oc huor met skal wi trøste oss naar woris Venner saa wforuarendis bortrøckis aff denne Verden ved Døden.

Huad er det for it Liff S. Jacob taller om her? Her skal wi vide at de Gamle lærere haffuer vddraget tre slags Liff aff den hellige scrifft.

Det Første kaldis *vita naturæ*. Det er det naturlige Liff. Dette Liff haffuer alle Menniske tilfellis/ saa vel de Vgudelige som de Gudfryctige/ saa lenge de leffue tilsammen her i Verden. Om dette Liff kand wi Læse *Deut: XXX.* I Jobs Bogs vij. Cap. Oc andresteder.

Det Andet Liff heder *vita gratiæ.* Det er Naadsens Liff/ dette Liff hører alleniste de Gudfryctige til/ der haffuer en Naadig Gud i Himmelen ved Jesum Christum/ huilcken de befatter ved Troen/ oc lader sig regere aff den værdige hel-

lig Aand / leffuer icke effter Kiødet / men effter Aanden. Om dette Liff taler S. Pouel i sin Epistel til de Galater i det 2. Cap. Oc ieg leffuer (siger hand) Dog icke ieg / men Christus leffuer i mig. Thi huad som ieg nu leffuer i Kiødet / det leffuer ieg i Guds Søns troe / som mig elskede oc gaff sig selff heden for mig.

Det Tredie Liff kalder de *vitam gloriæ*, Det er ærens Liff / huilcket wi i voris Apostoliske troe / kalder det Euige liff / det er det Liff som alle Guds Børn er beret effter dette naturlige Liff / i huilcket de skal nyde Guds klare Aasiun / oc være i

Euige glæde oc Herlighed met alle hellige Engle / oc Guds vdualde Børn til Euig tid. Om dette Liff taler Jesus hoss Johannem i det 3. 6. 10. 17. Capitler. Hoss Lucam i det 18. S. Pouel til de Rom: i det 6. Capittel. S. Hans i sit Første Breffs 1. Cap oc mange andre steder. Oc lige som de haffuer vddraget disse tre slauss Liff aff Bibelen: Saa opregner de oc tre slaus Død.

Den Første Død er *Mors corporis* Det er denne Legomlig Død / huilcken er intet andet end Sielens oc Kroppens skilsmysse at de skillies fra huer anden Som S. Pouel taler til de Philip. i det 1. Cap. Oc til Timoth. i det Andet Breffs 4. Cap. Om denne Død kand mand læse den *LV*. Psalme. J Visheds Bogs 2. Cap. Sirach i det iiij. vji. viij

viij. x. xj. xiiij. xviij. xxv. xxx. xxxiij. xl. Cap. til de Rommere i det vj. Cap.

Den Anden Død er *Mors animæ*, Det er Sielens / eller den Aandelige Død / om huilcken er at læse Joh. 5. ij. Ephe. 2. 5. Coll: 2. j. Timot. 5. etc.

Den Tredie Død er *Mors æterna* Det er den Euige Død / at baade Legomme oc Siel døer til Euig tid: icke saa at de io sandse oc føle / men at de maa lide oc vndgielde til haabe/ i Euig qual oc pine. Om denne Død maa i læse den 29. Psalme. Marcum i det 9. Cap. S. Hansis obenbaring i det 20. Cap. oc anden steds.

Nu maatte nogen sige/ huilcket aff disse tre slaus Liff som før bleff omrørdt taler S. Jacob om i den

Text

Text som nu bleff oplæst? Der sua-
rer ieg saa til. Hand taler om det
Første slaus Liff/ som wi her leffuer
i Verden/ oc det affmaler hand met
sin rette Hoffarffue / at det er me-
get kaart / swuist oc forgengeligt.
Hand kalder dette Liff vort Liff.
Huad er eders Liff? Icke i den
mening/ at wi det haffuer aff oss
selff. O ney/ S. Pouel siger i
Apostelernis gierningers xvij. Cap.
**Wi leffuer/røris oc ere i han-
nem/** Icke heller i den mening / at
wi raader for det/ O ney wi raader
intet der for huor lenge wi skal leff-
ue/ Men der raader Gud for som
Moises bekiender/ der hand siger/
**Herren er vort Liff / oc vor
lange alder.** Det samme bekien-
der

der Dauid i den xxxj. Psalme / Min tid staar i dine Hender. Meget mindre kalder hand det vort Liff fordi at wi maa bruge det som wi ville / Eller leffue som oss selff lyster. O ney wi skal i dette Liff lære at kiende Gud aff hans hellige ord / dyrcke oc tiene hannem / skicke vort Liff oc leffnit effter hans Bud oc befalning. In summa: Vort gantske Liff oc leffnet skal tiene Gud i Himmelen. Som *Stigelius* siger. merckelige.

Viue diu, sed viue deo nam viuere mundo,
Mors est: at vera est viuere vita Deo.

Meningen paa disse Verss er denne. At leffue Gud i Himmelen til ære / det er det rette Liff: Men at leffue som Verden hun leffuer / det er icke at leffue men at døe.

Men

Men hand kalder det vort Liff. I. Ferdi det er oss forlent aff Gud. II. Fordi huer haffuer sit Liff for sig self. III. Fordi huer haffuer sin bestemde tid at leffue vdi / Som oc Job bekiender i sit 14. Cap. IIII. Fordi huer skal giøre regenskab for sit Liff oc leffnit her i Verden paa Dommedag/ som S. Pouel siger til de Rommere i det 14. Cap.

Det er nu den Første lærdom saa kortelig/ at wi vide huad det er for it Liff S. Jacob her om taler. Nu effterfølger den Anden lærdom som er huor kort oc swuist det er / oc huor snart det er vde.

II.

Endog wi aff mange oc atskillige ting kand mercke oc Forfare huor kort/ swuist oc Forgengeligt voris liff oc leffnet er her vdi Verden:

Saa

Saa kand wi dog synderlig formercke det aff disse stycker. I. Aff mange skønne lignelser oc malninger met huilcke Menniskens liff affmalis i den Hellige scrifft. II. Aff den hellige Kirckis oc alle Gudfryctigis endrectelige bekiendelse. III. Aff Hedenske Scribenters deris scriffter. IIII. Aff Exempel. V. Aff daglig forfaring.

Nu Først kand wi det formercke aff hine smucke Lignelser oc malninger / met huilcke vort liff bescriffuis oc affmalis i den Bibelske scrifft. Moses i den 90. Psalme ligner Menniskens leffned ved Fem stycker I. Først ligner hand det ved den dag som fremgick i gaar. O huor snart forløb den. Thi før end wi actede det / da vaar hand alt forløben. Saa forløber vort Liff siger Moses

før

før end wi det selff kand befinde. *II.* Ligner hand vort Liff ved en Natteuegt / den forløber ocsaa meget snart. De gamle haffuer delet Natten i Fire *vigilias* eller Natteuect/huer natteuect befatte i sig ekon tre timer. O de løber snart. Slig er vort Liff vil Moses sige/det kand skifftis i Fire tider/ som er vor barndoms tid / vor vngdoms tid / vor midalders tid / vor Alderdoms tid. Huer tid er ekon som en Natteuect der varer ekon tre timer oc snart forløber. *III.* Ligner hand vort Liff vid en strøm / O huor hastelig rinder den bort: Saa rinder vort Liff heden vil Moses sige. *IIII.* Ligner hand det vid en Søffn/ at lige som wi haffuer vdsoffuit før end wi vide it ord der aff/ saa haffuer wi vdleffuit før end wi selff troer der paa.

V.

V. Ligner hand det ved Græſſet paa
Marcken / at lige ſom det Blom-
ſtris tilige / oc viſſner ſnart / oc aff-
huggis om Afftenen oc tørris / Saa
haffuer det ſig oc met voris Liff / wi
Blomſtris ſnart / wi florere vdi vor
vngdoms tid / men den er ſnart bor-
te / der effter bliffuer wi io ſuagere
oc ſuagere / den ene tid offuer den
anden / oc paa det ſiſte / da affhug-
gis wi vdi Døden. Job i ſit 14.
Cap. Ligner Menniſkens Liff ved
it Blomſter paa marcken / ſom
ſnart affalder: Oc ved en ſkugge der
flyer oc bliffuer icke lenge. Item /
vid it Træ der affhugges: Vid it
Vand ſom vdløber aff en Søe / oc
ved en Strøm ſom ſigis bort oc
tørris. I det 9. Cap. Tilforne der
ligner hand vort Liff oc vor tid vid
en løbere eller en Lacheier der løber

 haſte-

hastelige sin vey: Vid it Skib i Haffuet som løber for sin fulde Segel: Vid en Orn som fluer eff-ter Aadslel. Dauid hand ligner det vid en handbrit / ia siger at det er slet intet/ i den 39. Psalme: Vid Græss oc Blomster i den CIII. Psal-me: Vid en skugge/ i den CXLIIII. Psal: Salomon her oc der ligner det vid en Skye som snart løber off-uer: Oc vid en taage der fordriff-uis aff Solens skin/ oc forteris aff hendis Hede: End ocsaa vid en Skugge som far heden: Vid en Fuel oc Pil som snart fluer bort. Syrach i sit 18 Cap. siger at Men-niskens Liff her i Verden er at lig-ne imod det Euige Liff/ som en drop Vand imod Haffuit / oc som it Sandzkorn er at ligne imod all den Sand som er paa Haffsens bonde.

Esai-

Esaias ligner Mennisken vid Høe oc Blomster paa Marcken: At lige som Hø det tøris / Blomsterit visner / saa haffuer det sig oc met Menniskens Liff. Den samme lignelse bruger S. Peder i sit Første Breffs j. Cap. Sancte Jacob hand ligner vort Liff her vid en damp. Nu ved wi vel at en damp haffuer disse tu vilkor. *I.* da varer hand ekon en føye tid. *II.* forsuinder hand saa at mand ved aldrig huor hand bliffuer. Slig er vort Liff oc leffnet her i Verden/ det varer ekon en føye tid / der effter forsuinder det. Det er en herlig lignelse. Men her skal wi icke tencke / at Siellene de forsuinder heden i veirid/ eller fare i andre Legomme igen / som *Pytagorici* de mente. Thi S. Jacob taler intet om vore Siele her/ men hand

taler om det naturlige Liff / eller oc *animali vita*, huilcket wi hafue til-
fellis met wmelige Besier / oc icke
om voris Siele/ som ere wdødelige/
som Jesus siger hoss Matt: i det x.
Cap: Oc icke forsuinder heden i
Lufften / Men de kommer til Gud
igen/som den gaff: Som Salomon
bekiender i sin Predickeris xij. Cap.
Nu aff disse oc andre slige lignelser/
kand wi nogenlunde formercke/huor
wuist/ kort oc forgengeligt vort Liff
det er. Derfor saa tit oc offte som
wi tencker paa nogle aff disse ting/
paa den dag som fremgick i gaar:
Paa Natteuect: Wi seer en strøm
eller foss flyde eller rinde bort: Wi
tencker paa søssnen/ huor snart den
er offuerstanden: Paa Græsit paa
marcken/huor snart det Blomstris
oc visner bort inden en kort tid: Paa
en

en Skugge huor snart hand er bor-
te / paa en Lacheyer / huor snart
hand løber sin vey: Paa it Skib i
Haffuit som løber for sin fulde
Segel: Paa en Ful / huor snart
hand fluer bort: Paa en Pil huor
hun far i Verit: Paa en damp/
huor snart den forsuinder etc.
Strax skal wi tencke saa / O saa
snart er det giort met vort liff oc
leffnit / det forløber snart / det rin-
der snart bort / det fluer snart he-
den / det forsuinder snarlig.

11. Aff huilcket wi kand mercke
huor snart det er giort met vor Liff/
det er den hellige Kirckis oc alle
Gudfrygtigis endrectige bekiendelse.
Fordi saa bekiender wi i voris Apo-
stoliske troe. Jeg tror det Euige
Liff / huad er det andet sagt end at
wi foruenter it bedre Liff / der skal

icke vare saa stacket / som dette forgengelige Liff her i Verden / men vare i all Euighed? Ja den hellige Kircke siunger *Media vita in morte sumus.* Mit i Liffuit ere wi i Døden. Der er en hand scriffuet / *Dum nos vertimus & respicimus mors adest, & sequitur immortalitas:* Det er / men wi vender oss oc seer oss om / da haffuer wi Døden i henderne / oc efterfølger wdødelighed. *Hieronimus* siger smuct: *Nihil fugacius rebus seculi, quas dum tenemus amittimus.* Det er saa meget sagt: Der er intet forgengeligere / end disse Verdslige ting: Naar wi tencke wi haffuer best fat paa dem / saa ere wi aff met dem. *Augustinus* siger / *vita hæc, misera vita, vita caduca, vita incerta, quæ non est dicenda vita, sed mors, in qua singulis momentis morimur.* Det er saa meget

get sagt. Dette Liff det er it ysselt Liff / it forgengeligt Liff / it swuist Liff / som skulle icke kaldis liff men Død / i huilcket wi døer huert øyneblick.

Chrysostomus iblant andet / ligner Menniskens Liff vid en Spindiluefl / der er snart bort blæst / vid en Skugge / som snart forgaar / vid en Drøm / som slipper bort. At wi vid aldrig huad hand vaar.

Gregorius siger smuct / At det haffuer sig met vort Liff / lige som met den der segler / Thi som den der segler / huad heller hand staaer / sider / ligger eller gaaer / da føris hand alt frem aff Skibet: Saa er det oc met oss / huad heller wi vager / wi soffuer wi taler wi tiger stille / da henføris wi alt den ene tid effter den anden til enden som er Døden.

Samme *Gregorius* siger: *Quot dies vitæ peragimus, quasi in itinere ad locum præpositum, tot paßibus propinquamus ad mortem præsentem vitam quasi viam subigendo transimus.* Det er / saa mange dage som wi fremdrage i dette Liff / lige som wi kunde være paa vor Reysse til en vis sted / saa mange treen kommer wi io nermer oc nermer Døden: Wi gaar dette liff forbi lige som en Vey der wi vandrer. Som hand vilde sige saa meget: Lige som en der haffuer en vey at gaa / hand haffuer gaaid den før end hand det selff tencker / Saa lier det snart met dette forgengelige Liff. *Lutherus* salig met Gud / som hand engang racte *D. Ionæ* it Glass Vin hand haffde drucket hannem til / da *citerede* hand disse Vers.

Dat

Dat vitrum vitreo Ionæ vitrum ipse Lutherus,
Vt vitro similem, vitreus se noscat vterq;.

Meningen er denne. *Lutherus* som er it Glass / bringer Jonæ som ocsaa vel maa ligniss vid it Glass/ it Glass: At de begge skal kiende dem selff / at de ere en skrøbelig malm lige som glass. Tydsken siger/ Heut rott/ morgen dodt/ Heut starck morgen im Sarck. J dag rød i morgen død. J dag sund oc føer / i morgen paa en Ligbøer. Det er det andet huor aff wi kand formercke at dette Liff er meget wuiss.

III. Kand wi ocsaa vide det aff Hedenske lærde Mends deris skriffter. *Sophocles* siger: *Homo spiritus solum est & vmbra.* Det er Menni-sken er intet andet end it Vær oc en

D v skug-

skugge. Item/ *Homo non est substantia sed apparentia.* Det er/ Menniskhen siunis som de vaar nogit/ men ere dog intet. *Pindarus* siger / *Homines sunt bestiolæ quæ vnum diem viuunt, & sunt vmbræ sommium.* Det er/ Menniskhen ere hine smaa Diur som leffuer en dag / oc ere Drøm om en skugge.

Plinius hand haffuer screffuit it herligt Capittel i sin vij. Bog/ om Menniskens leffuids korthed oc ælendighed. *Cicero* hand legner vor alder vid de smaa lille Bester som Fødis vid den Flod *Hypanin* oc leffuer ekon en dag. Samme *Cicero* scriffuer: *Ex ista vita discedo, non tanquam ex domicilio sed tanquam ex hospitio. Commorandi enim natura diuersorium nobis non habitandi dedit.* Det er/ ieg gaar fra dette Liff/ icke

som

som fra nogen languarendis Bolig/ Men som aff it Geste herberge/ Thi naturen haffuer ekon laant oss Huss en tidlang her / oc icke giffuer oss nogen varactig Bolig. *Seneca* siger/ *Facilior est hominis mutatio, quam muscæ, quantumuis celeriter volantis.* Det er saa meget sagt. Det er suarere omuent met it Menniske/ end met en Flue thuor snart hun fluer. *Horatius* siger *puluis & vmbra sumus.* Wi ere Støff oc Skugge. En anden Poët siger.

Bulla est omnis homo, quæ nunc inflata tumescit,
Mox perit & nullam sentit habere moram.

Det er saa meget sagt. Huert Menniske er intet andet end som en Boble paa Vandet / som nu er opblest oc heffuis/ strax der effter bliffuer

uer borte oc varer icke lenge. Jtem/
Bulla paluſtris homo, vita eſt hæc ventus & vmbra.

Det er/ it Menniſke er en Vandbuble / dette Liff er Vær oc Skugge. *Auſonius* ſiger/

Collige virgo roſas dum flos nouus & noua pubes.
Et memor eſto æuum ſic properare tuum.

Der taler hand til hine vnge Piger/ ſom gaar i hine lyſtige Vrtehaffuer / plocker hine vnge ſmucke Roſen/ der naar de ſtaaer met deris feyerſte Blomſter / at naar de ſee hine ſmucke Blomſter huor ſkønne de nu ſtaar / oc huor ſnart de viſſne eller affalde/ at de dag ſkal betencke/ huor deris Roſſen kinder kand ſnart foruandlis/ ia huor ſnart deris vngdoms Blomſter oc feyerſte tid den falder aff oc forløber. Jeg

Jeg forglemte her tilforn i det Andet stycke *Caroli IIII.* Lofflige Sprichwort/ som vel rimer sig met det nu sagt er/det vil ieg nu sette her hoss. Der Mensch (sagde hand) ist glleich einer wasserblasse / itzs sterck/ gar bald ein Ass.

IIII. Kand wi formercke huor swuist oc forgengeligt dette Liff er aff Exempel her paa baade i den Hellige scrifft oc andensteds.

See først heden til den Hellige scrifft. Huor snart oc wforuarendis omkom *Pharao* met sine i det røde Haff? Huor hastelige Døde Kong *Baltazar*, den samme nat som hand loed anrette den Kongelige Panchet? Huor snart falt Hused ned paa Jobs Sønner oc Døttere/ som de sad lystige oc glade i deris elste Broders Huss/ oc slo dem ihiel?

Huor

Huor gick det *Chore, Dathan* oc *Abyron?* End *Haman* huor hastelige kom hand aff dage? Dißligist *Heli, Holofernes,* oc *Ozam,* om huilcken i maa læsse i den Anden Kongernis Bogs vj. Cap. Den rige Mand hoss Lucam i det xij. Cap. *Ananias* oc *Saphyra* i Apostlernis gierningers v. Cap. Disse oc andre Exempel i den hellige Scrifft / lærer oss huor swuist dette Liff er.

See nu heden til Exempel/ vden for den Bibelske scrifft. Keysser Julij Fader der hand drog sine Skoe paa om Morgenen/ da Døde hand hastelig. *Æmilius lepidus* som hand skulde løffte den ene Foed offuer dørterskelen / Saa styrt hand oc Døde. Den Legat aff *Rhodis* som hand nu haffde hafft en herlig *oration,* for det Rommerske Raad / saa at de alle for-

forundre dennem storlige paa hans veltalenhed / oc vilde nu gaa ned/ da Døde hand strax. *Medicus valla* som hand drack en drick Clarete/ saa døde hand strax. *Valentinianus* i det hand talede / døde hand strax. *Diogenes* døde som hand aaed en raa *polypum*. Saa gick det oc met *Anacreon*, som hand beed paa it Rußin da døde hand. *Plato* døde offuer Bordet som hand sad i it Bryllup. *Pindarus* bleff død som hand laa oc souff. *Sophocles* døde aff stoer glæde/ som hand spurde en god tiende/ at Seyer vaar vunden/dog det stod hart før end det kom der til. Disligist *Dyonisius* den Konge i *Sicilien*. *Spurius safferus* som hand effter Bad vilde æde it blødsodet æg/da døde hand. *Fabius prætor* som hand drack Melck fick hand it haar

i Mel-

i Melcken/ aff huilcket hand qual-
dis. Jeg kunde opregne mange flere
Exempel men det ville blifsue for-
langt. Huem flere vil vide / maa
læsse *Valerium Maximum* i den 9.
Bog. *Titulo, De morte non vulgari.
Plinium lib. 7. Cap. De mortibus repen-
tinis. Baptistam Campofulgosum lib. 9.
Cap. De inusitatis mortis generibus. De-
mitium Brusonium lib. 4. Cap. De mor-
te &c.*

V. Aff daglig forfaring. Den be-
uisser ocsaa huor swuiff oc forgenge-
lig dette Liff er. O huor mange døer
hastelig oc wforuarendis. Denne
bliffuer hastelige beslagen met Pop-
pelsie oc døer inden faa timer. Den-
ne døer bort i en Daanilsse eller be-
svimelsse. Denne quellis aff Hoste.
Den gaar karsk oc sund til sin seng/
oc tagis død op igen. Den faar
noget

noget i vrange struben oc bliffuer strax qualt. Den bliffuer borte i en hastig wlycke. Den i en maade den i en anden maade.

Det er nu de Fem stycker / aff huilcke wi kand formercke dette Liffs wuisshed oc forgengelighed.

Nu motte nogen sige: Huad Aarsage er der til at somme døer saa hastelige bort? Der suarer ieg saa til.

Vndertiden skeer det fordi Gud rammer den wgudelige i sin vrede oc hastighed. Der om taler Moses i den xc. Psal: **Det giør din vrede at wi saa forgaa/oc din grumhed at wi skulle saa ha=stelige bort.** Job siger i sit xv. Cap. om den wgudelige. **Hand skal**

faa en ende naar det er han-
nem vbequemt oc hans
Quist skal icke grønis / hand
skal affriffuis / lige som en
vtidig Vindrue aff Vin-
træit / Oc som it Ollietræ bort-
kaster sit Blomster. Oc i det xxj.
Cap. Ah huorledis skal de v-
gudeligis Lycte vdslyckes / oc
deris vlycke komme offuer
dem? Hand skal vddele Hier-
tens sorrig i sin vrede / At de
skulle bliffue som Affner for
væir / oc som støff der storm
bortblæss. Salomon i Vijssheds-
sens Bogs 4. Cap. HERREN
skal

skal nedstyrte de Wgudelige wforuarendis / oc hand skal rycke dem aff grunde / at de skulle aldelis bliffue til intet. Exempel haffue wi i *Chore Dathan* oc *Abyron, Ozan*, *Anania* oc *Saphyra* oc mange andre i den hellige scrifft. *Cerinthus* met sit selskab omkom hasteliget i en Bastuffue som falt ned paa dem / for deris skendige Guds bespottelse som *Eusebius* scriffuer om hannem i sin vij. Bogs xx. Cap. *Arrius* den Ketter / som hand vaar paa Veyen did som hand skulle forsuare sin forgifftige Lærdom / bleff hand saa bange at hand maatte holde sig aff til en side / kommer saa ind paa en hiemmelig sted / der setter hand sig ned oc alle hans Induoller løb vd / oc Døde saa som

Theodoretus scriffuer i sin første Bog i det 14. Cap. Det er den Første sag.

Den Anden Aarsage. Vndertiden skeer det andre til en aduarsel. At de skal opueckis til at giøre Poenitentze. Exempel haffue wi hoss Lucam i det 13. Cap. Om de Atten Mennisker som det Torn falt paa i *Silohe*. Det skede icke for deris skyld alleniste / men ocsaa andre til aduarsel som Jesus siger der. Mene i at de Atten / paa huilcke det Torn i Silohe falt/oc slo dem ihiel/ vaare skyldige for alle Menniske som boe i Jherusalem? Jeg siger ney / Men der som i icke bedre eder da

skul-

skulle i oc alle saa omkomme.

Den Tredie Aarsage er den Arge Sathan. Hand kand snart føre Mennisken en wlycke paa / naar det hannem tilstedis aff Gud. Exempel haffue wi om Jobs Sønner oc Døtter. *Caroloſtadius* bleff myrdt aff den Onde i sin Seng. *Faustus* den wgudelige Trolkarl som hand ligger om Natten vred Fanden hans Halss i tu. At somme hastelige omkommer sig selff / det volder Dieffuelen. *Lutherus* er i den mening at de icke selff omkommer sig / men den onde.

Den Fierde sag kand være *subita aut vehemens mutatio affectuum:* At voris *affecter* hastelig oc hefftige foruandlis. *Plinius* scriffuer om en Rommerske Quinde / der spurde at hendis Søn skulle værit slagen i

 Kri-

Krigen/ som hun nu sider hiemme/ oc er megit sorgefuld / venner oc giffuer sig/ bliffuer hun var at hendis Søn / som hun mente at være omkommen i Krigen / kommer wskad ind at Dørren. Der hun fick hannem at see / bliffuer hun saa offuermaade glad/at hun falder strax død ned til Jorden. *Cicero* scriffuer om *Diagora Rhodio*, at den tid hand saa sine tre Sønner vinde Seyer oc Kronis paa en dag/ bleff hand saa glad at hand i henderne paa sine Sønner opgaff Aanden aff glæde. *Erasmus Roterodamus* hand scriffuer om en Saxer som vaar kommen til Rom / at tage Affløssning for sine Synder. Der hand nu haffde skrifftet sine Synder oc bekommet Affløssning/ gaar hand fra Scrifftefaderen oc ligger paa sine kne for it Altar/

Altar/ oc der giør sin Bøn. Som hand nu bliffuer liggendis der nogit offuer tiden / gaar hans stalbrødre til/ som vaar i følge met hannem/ oc støder paa hannem/ at hand skal staa op / thi det vaar nu tid at gaa en anden vey. Da finder de hannem Død / dog hand stod paa sine kne / oc støde sig ved sin Pillegrims staff/ met sammenlagde hender lige som hand ellers haffde ligget i sin Bøn. Om hannem siger *Erasmus* at hans Hierte haffuer først værit beklemt met stor sorrig oc ruelse for hans Synder / Der effter fick hand met det samme stoer trøst i sit Hierte aff den Affløssning som hannem bleff tilsagt/ saa at disse *affecter* i hannem bleff hastelige foruandlede. Det vaar Aarsagen til hans død. Wi høre vndertiden nogle i

deris hastighed oc vrede at falde i Popelsie eller andre Siuger ia end ocsaa at dø Braddød. Gud beuare oss naadelig.

Den Femtte Aarsage kand være den skrøbelige *materia* wi ere kommen aff. Wi ere icke aff Staal eller Jern / men wi ere aff en skrøbelig Mallm. Derfor kand en liden kneck tage oss hastelige aff dage. Det bekiender Dauid i den 103. Palm: **Thi hand kiender vor Skabelse / hand tencker der paa at wi ere Støff.** *Chrysostomus* siger at vort Legom er lige som en Lerpotte der kand snart sønderslaes. *Bernhardus* siger: *Homo nihil est aliud quam sperma fœtidum, saccus stercorum & cibus vermium*, Det er slem sæd / en Seck fuld aff skarn oc Orme mad.

mad. *Solon Salaminius* der hand bleff engang tilspurd huad it Menniske er. Da suarede hand / *putredo est in exortu, bulla in omni vita, esca vermium in morte.* Det er raadnelse i sin Oprindelse / en Buble i sit gantske Liff / Orme mad i Døden. Der scriffuis om en Konge i Indien at hand tilspurde sin *Philosophum* huor ved Mennisken kunde allerbest lignis. Der til suarede hand at Mennisken er at legne ved en Iss som letteligе lader sig smelte aff Solens hede. Eller oc ved en Buble som er vel opblest oc staar stor/ men ved en liden Værkule skillies ad. Eller ved en liden drop Dug som henger ved it Græss som strax afftøris aff Solen/ Eller ved Blad paa Træerne som snart visner oc affalde ved it lidet Frost.

 Den

Den Siette sag huor for Mennisken vndertiden hastelige omkommer. Kand være vlyckſalig tilfald. Salomon siger i sin Prædickers 9. Cap. Lige som Fisken fangis met en skadelig Krog / oc lige som Fulen fangis met Snaren/ Saa bliffuer oc Menni-sken bortryct i den onde tid/ naar den falder hastelige off-uer dem. Exempel. Som *Æschyllus* sider barhoffuit oc scriffuer vnder it Træ / kommer der en Ørn flyendis oc haffuer en Snegel i nebbid/oc som denne Ørn bleff *Æschylli* skallede Hoffued vaar/ viste hand icke rettere end at det vaar en steen/ oc vil der paa sla denne Snegil i tu met sit neb: Hugger der for til paa

Æschylli

Æschylli Hoffued at hans Hoffuit-
pande reffnede oc hand strax Døde.
Det vaar en wlycke det. *Euripides*
hand bleff antasted aff Hunde som
bed oc sled hannem ihiel. *Lucianus*
lige saa. Det vaar ocsaa en wlycke.
Den Keyser *Anastasius* bleff ihiel-
slagen aff Torden / det vaar io en
wlycke. *Asclepiades* falt ned aff en
stie oc døde / Som *Plinius* scriffuer.
Som *Drusus Pompeius* Keysers
Claudij Søn / som vaar en vng Her-
re Kaste en Pære op i Værit oc vil
tage den i munden / kom samme
Pære saa dybt ned i halssen at hand
qualdis der aff / det vaar ocsaa en
wlycke. Jeg vil icke nu omtalle
huorledis mange hastelig omkom-
mer ved forgifft. Den Keysser *Con-
stantinus Heraclij* Søn bleff forgiff-
uen aff sin egen Moder. *Carolus*
Caluus

Caluus den Keyser bleff forgiffuid aff en Jøde i en *Recept* hand tog til sig. *Henricus* den vj. bleff forgiffuit i Sacramentet aff en Munck som bleff kiøbt der til. Icke vil ieg heller tale om huorledis mange tagis aff dage / ved deris Fienders hender/ Som Abel/ Amasa / Abner/ oc mange tusinde andre diss vær. Icke heller om dem som hastelig omkommer sig selff som Saul/ Achitophel/ Judas oc andre/ huilcket skeer aff Dieffuelsens indskiudelse som før bleff omrørd.

Dette kand være de synderligste Sager huorfor Folck vndertiden døer hastelige bort. *Physici* oc *Astronomi* haffuer deris Sager / de kand icke her opregnis. Men at Gud i Himmelen tilsteder vndertiden at den Gudfryctige saa hastelige om-

kom-

kommer/ det skeer for en aff disse sagers skyld. *I.* Skeer det for den Gudfryctigis skyld at den Død vaar hannem gaffnlig. Gud saa vel huad hannem best tiente: Hand skulle icke lenge plaffuis eller anfictis aff Dieffuelen paa sit yderste. Der om taler S. Pouel til de Rommere i det viij. Capittel. **De Gudfryctige skal alting forarbeydis til det beste.** *II.* Skeer det for den twgudeligis skyld/ at hand skal betencke det som S. Peder siger/ **Dommen begyndis paa Guds Huss/ Men begynder hand først paa oss/ huad ende vil det da faa met den som icke tror Guds E-**

uan-

uangelio? Oc der som den Retfærdige neppelige bliffuer beuared/ huor vil den Vgudelige oc Syndere obenbaris? *III.* Skeer det for den Gudfryctigis Venners skyld / at Gud vil saa prøffue deris tolmodighed. Exempel haffuer wi i Job som wforuarendis myste sine Sønner oc Døtter. *IIII.* At den Gudfryctige io saa vel som den Vgudelig skal altid see sig vel for / icke være Secker oc tryg/ som Jesus siger hoss *Marcum* i det 13. Cap. **Huad som ieg siger eder/ det siger ieg alle/ vaager.**

Nu denne Lærdom om voris Leffnids korthed oc wuißhed er saare mer-

merckelig/ oc den tienner oss til disse stycker. *I.* Lærer hand oss at kiende oss selff/ huordane suage oc skrøbelige Creature wi ere/ dette er den største Visdom som *Oraculum Apollinis* liuder / *noſce teipſum. II.* Lærer hand oss/ at dette Liff er intet at stole paa. *III.* Lærer hand oss at wi altid berede oss til Døden. *IIII.* At wi tør intet slaa vor lid til Menniſken / fordi de ere saa snart borte fra oss. Der for siger Dauid i den cxlvj. Psalme. Forlader eder icke paa Førster / de ere Menniſker / de kunde io icke hielpe. Thi Menniſkens Aand skal bort / oc hand skal bliffue til Jord igen / da ere alle hans anslag fortabt. *V.* Naar Gud

kalder

kalder vore gode Venner hastelige bort ved Døden/ da haffuer wi denne trøst at de ere icke de eniste i Verden som saa hastelige bortkaldis/ ia det er intet nyt/ **Huad er eders Liff? siger S. Jacob her/ Det er en damp som snart forsuinder.** Den tid Job spurde at hans Sønner oc Døtter vaare saa hastelige omkommen / da tencker hand strax paa sit eget endeligt. **Nøgen kom ieg hid / nøgen skal ieg bort igen.** Der *Anaxagoras* engang fick tiende i Fremede Land/ at hans Sønner vaar døde / sagde hand/ *Scio me genuiße mortales.* Det er/ ieg ved at ieg affleede dem Dødelige Mennisker til Verden. Det samme suarede den Keyser *Galienus,* der

der hand spurde at hans Herfader *Valerianus* vaar nu død: *Sciebam patrem meum eße mortalem*, det er ieg viste at min Fader vaar Dødelig. Det er nu den Anden Lærdom. Nu til den Tredie.

III.

Efterdi vort Liff oc Leffned er meget kort/ wuist oc saa snart borte/ huad skal wi da giøre den stund wi leffue i Verden?

I. Skal wi stedse oc altid tencke paa Døden/ Thi den er wiss men tiden wuiss. *Augustinus* siger smuct. *Quid in hac terra certum est nisi mors? Considerate omnia vel bona vel mala vitæ huius vel in ipsa iusticia, vel in ipsa iniquitate. Quid hic certum est nisi mors? Profecisti, qui sis hodiè scis, quid futurus crastino nescis. Speras pecuniam incer-*

tum est an proueniat. Speras vxorem incertum est an accipias, vel qualem accipias, speras filios incertum est an nascantur. Nati sunt, nicertum est an viuant. Viuunt incertum est an proficiant, an deficiant, Quocunq; te verteris incerta sunt omnia, sola mors certa &c. Det er saa meget sagt. Huad er vist paa Jorden vden Døden? Seer heden til alt det her bedriffuis i dette Liff/ huad heller det er ont eller got. Huad vist er her/ vden Døden? Haffuer du forbedret dig/ da vidst du huordan du est i dag/ huad du skalt bliffue i morgen/ det vidst du icke. Est du en arm Synder da vidst du huordan du est i dag/ Men du vidst icke huad du kant bliffue i morgen. Foruenter du Penninge/ da er det vuist om du dem kand bekomme. Haabis du til at faa en Hustru/

stru / det er wuist om du skalt faa hende/eller huordan en du skalt faa. Forhaabis du at faa Børn / da er det wuist om de skal Fødis. Er de fødde da er det wuist om de skal leff- ue: Leffue de da er det wuist / huad helder de skal bliffue til eller ey. J- huor du vender dig/ da ere alle ting wuisse/ Døden er allene viss. Efter- di da Døden er oss viss/ bør oss all- tid at tencke paa hannem. Den som ved sig en fare at forstaa / monne hand icke saa tencke huer stund paa dagen / Monne den icke nu ville komme? Eller naar monne hun komme? Lige saa haffuer det sig her med. Efterdi wi vide at Dø- den vil vist geste oss/ wi bliffuer icke her alle dage/ da maa wi io altid tencke paa hans tilkommelse. Wi haffue gaffn der aff / der som wi

 stedse

stedse oc altid tencker paa Døden. Thi naar wi det giøre / da kand hand icke lettelige stuffe oss. Lige som en Landsknect naar hand altid va≈rer paa Skantzen/ da bliffuer hand icke gierne forrasked aff sin Fiende. Wi Synder icke heller gierne da. *Syracides* siger / *Memorare nouissima tua & in æternum non peccabis.* Det er/ Tenck paa dit Endeligt saa skalt du aldrig Synde. Det samme siger *Hieronimus* til *Cyprianum. Memento mortis tuæ, & non peccabis.* Tenck paa din Død oc du skalt icke Synde. Wi gaar icke heller da Secker oc trygge heden i Synden/Lige som her vaar ingen fare paa ferde / men haffuer altid oc stetze Gud i Himmelen for øyen. *Gregorius* siger smuct/ *Qui con≈siderat qualis erit in morte semper paui≈dus erit in operatione, atq; inde in oculis*

con≈

conditoris sui viuet. Det er / Huem der giffuer act paa huordan hand skal bliffue i Døden / hand bliffuer altid fryctactig i sin gierning / oc leffuer derfor som den der altid er for sin Skaberis øyen. Wi foracter ocsaa disse Verdslige oc forgengelige ting lettelig *Hieronimus* siger til *Heliodorum: Qui se quotidiè recordatur eße moriturum, contemnit præsentia & ad futurum festinat.* Det er / huem der daglige ihukommer at hand skal Dø / den foracter disse neruærindis oc haster effter de tilkommendis. Wi ere end ocsaa diss frimodigere oc saa meget disbedre til frids / naar Verden gaar oss imod. *Cicero* siger / *Nihil est quod tam obtundat leuetq; ægritudinem quàm meditatio conditionis humanæ.* Det er / der er intet som saa formindsker Sorrig som Menniske-

niſkelig vilkors betenckelse. Der er oc ingen ting i Verden der kand bedre fordriffue den forgifftige Hoffmod / den ſwtilbørlige Pralen met Klæder / gang oc andet / den offuerflødige Leckerhed i Mad oc Dricke / oc anden Legomlig vellyſt end denne tancke om Døden. Thi da begynder mand ſaa at tencke: O du arme dødelige Menniſke / du vidſt dog aldrig naar du ſtaar eller ligger / leffuer eller døer / du ſkalt maa ſkee / døe ſnarere end du troer / oc leggis i Jorden / hui vilt du da Hoffmode dig / Kreſſe ſaa met dit arme Legomme? Monne det icke være dig bedre at du ydmyger dig for Gud oc Menniſken? leffuer i ſparſommelighed oc tencker paa den lange vey / beder Gud om Naade giør Penitentz etc. Der om kand i læſſe Syrach i ſit x.

Cap.

Cap. Naar i kommer hiem. *Hieronimus* siger til *Heliodorum*. *Nihil æque tibi proficit ad temperantiam omnium rerum, quàm frequens recordatio breuis æui huius & incerti.* Det er/ Intet er dig saa gaffnligt til at ramme maade i alle ting / som denne korte oc twuisse tids idelige betenckelse. Der er to gamle Verss som liuder saa.

Non poterit melius hominis caro viua domari,
Mortua qualis erit quàm semper præmeditari.

Det er / aldrig kand mand bedre spege sit syndige Legom den stund mand leffuer i Verden / En at mand betencker tilforen huordant det skal bliffue naar det er død. Endelige naar Døden nu kommer saa ere wi saa meget frimodigere

imod Døden. Thi hand er den gest wi haffue huer dag foruented. *Seneca* siger/ *Nemo hilaris mortem venientem excipit, nisi qui ad illam se diu composuerit.* Det er / Jngen tager glad imod Dødsens tilkommelse/ vden den som haffuer altid laffuit sig til at tage imod hannem: Samme *Seneca* siger. *Propone tibi quandoq; hoc contubernio cariturum: Fortior eris ad necessitatem exeundi.* Det er / set dig dette for/ at du skalt engang myste dette Selskab / saa bliffuer du saa megit frimodigere til endelige at vandre her fra. Wi læsse *in Vitis patrum* om *Macario Allexandrino,* At som hand engang vandrede i en vildene Ørck/ oc Natten kom paa at hand maatte legge sig i en Hulle/der som en Død vaar nedlagt / da spøgede den onde met den Dødis Been oc giorde it

ſtort bulder at forſkrecke hannem. Men *Macarius* haffde dette gaffn der aff / at hand altid oc ſtedſe tenckte paa Døden/ at hand bleff wforſkrecket oc hand icke engang vigede aff ſteden. Det ſamme læſſer wi om *Hilarione*, At ſom hand engang ſtaar mit imellum en hob Røffuere ſom haffuer deris Vaaben oc Verge til rede / at de vilde myrde oc ihielſlaa hannem / er hand aldelis wforferdet. De forundre ſig at hand er ſaa aldelis wforſkrecket / oc icke engang viger aff til ſide/ oc tilſpørger hannem om hand icke frycter for Døden: Der til ſuarer hand oc ſiger / *necem non timet, qui paratus eſt mori.* Det er / den frycter icke for Døden ſom er bered til at dø.

Diſſe oc andre flere nytte oc gaffn kommer der aff at wi tencker

 paa

paa Døden. Derfor sagde den *Philosophus Plato* som *Hieronimus* scriffuer om hannem / *Sapientum vita, mortis meditatio* Det er / de Vijsis leffnit er Dødsens betenckelse. *Musonius* bleff engang tilspurd huo der døde allerbest. Der til suarede hand: Den døer allerbest som altid tencker paa Døden. Derfor haffuer de Gudfryctige altid tenckt paa Døden. Saa læsse wi om Isaac i den Første Mosi Bogs 27. Cap. Huor hand tenckte paa sin døde dag. Lige saa om Jacop i den samme Bogs 47. Cap. Om Joseph i det sidste Cap. i samme Bog. Om Job i hans Bogs 1. Capit. Om Dauid i den 39.120. 103. Psal. Jeg vil icke nu tale om *Simone*, om S. Pouel/ om S. Peder oc andre huor de ocsaa haffuer tencket paa Døden.

Døden. Læsser om dem hoss Lucam i det 2. Cap. J S. Pouels Epistel til Philippenser i det 1. Cap. S. Peders Andet Breffs første Capittil. *Philippus Macedo* haffde huer dag en vng KammerJuncker/ som maatte staa for hans Soffuekammer om Morgenen naar hand stoed op/ oc raabe. *Memento Rex te moriturum eſſe.* O Kong kom ihu at du skalt dø. Der scriffuis om en Dronning i Vngeren/ at en vng Knabe maatte huer dag scriffue hende saa til. O Dronning kom ihu at du est it Menniske/ oc at du derfor est dødelig.

Der er mange diss vær i Verden de kand icke fordrage at mand taler om Døden. En Landsknecht vil hand icke tencke paa Krigen før end den gaar an/ huad vaar det andet end stor daarlighed?

II. Wi

11. Wi skal giøre/ efftersdi dette Liff er saa meget wuist oc saa snart bortte er: Wi skal intet stole paa dette Liff. O huad er det slet intet at stole paa/om wi ville ten.ke oss ret om. Thi wi ere icke visse der paa it Aar/ en maaned/en vge/en dag/en time/ Ja icke it øgneblick. Ja wi ere aldrig saa stercke / saa karske i dag / at wi kand io være Siuge i morgen / oc den tredie dag i Jorden. Sirach siger/ at wi ere saa wuisse paa vort Liff/ At naar wi giffuer vor Aande vd aff Næssen / da er det wuist om wi kand drage den ind igen. *Plinius* scriffuer/ At der ere mange adskillige tegen / paa huilcke wi kand vide at wi kand bliffue siuge / men der er intet tegen paa huilcket wi kand vide/ at wi skal lenge leffue / efftersdi ingen er viss der paa om hand

skal

skal leffue til afften. See til den rige
Mand hoss Lucam i det 12. Capit
Hand tenckte hand vilde nu først
haffue mange gode dage i Verden:
Men hand maatte holde den sam-
me nat. *Nero* haffde en Spaamand
hand spaade hannem at hand skul-
le leffue offuer de Tressendstiffue
Aar/ Men hand leffde ekon tredive
Aar oc Ni Maanede. *Allexander
Magnus* Som vaar slig en tapper
helt/ at hand vndertuingede sig en
stor part aff Verden oc vden tuilff
tenckte at leffue lenge/ Hand døde
i sin Alders 32. Aar. Hans Kiø-
delige Moder/ begge hans gem-
hall oc tuenne Sønner bleffue jam-
merlige ombract aff deris beste
Venner skulde hede: Ja ingen skøt-
te om *Allexandri* døde Legomme at
begraffue. *Augustus* haffde en Sø-
ster-

sterson hed *Marcellus* vaar en state-
lig vng Herre / huorfor hand aff
Augusto bleff *adopteredt* at være
Keyser effter hannem / den samme
Marcellus døde som hand nu vaar
18. Aar gammel. Der vaar en
Paffue i Rom som hed *Allexander
Sextus* hand bekom det Paffuelige
sede ved Troldoms Konst: Før end
hand bleff Paffue vilde hand vide
huorlenge hand skulle være Paffue.
Da fick hand slig suar aff Sathan/
At hand lod hannem forstaa at
hand skulle være Paffue i Atten
Aar: Men det slo hannem feil/thi
hand vaar ekon Paffue i Elleffue
Aar oc otte dage. Som hand lig-
ger nu for døden oc formercker at
tiden vaar icke lang / *expostulerede*
hand met Sathan / hui hand loff-
uede hannem flere Aar end hand
haff-

haffde holdet hannem / da suarede Sathan at hand icke haffde forstaaet hannem ret / det vaar ekon Elleffue Aar oc otte dage som hand loffuede hannem.

III. Gaar Verden oss imod da skal wi være taalmodige / efftersi wi vide icke huorlenge det varer / oc at det er ekon en stacket stund wi ere Kaarss oc modgang vndergiffuen her i Verden. Wi bliffuer icke saa lenge her / ia vide aldrig naar wi skal her fra. Lige som en der er i fremmed sted oc maa lide allehaande der / hand tencker saa / Jeg bliffuer icke her alle dage / Jeg kommer snart her fra met Guds hielp. Saa skulle wi oc trøste oss her met / at vort Liff varer icke lenge her / wi bliffuer icke her til Euig tid. *Sozomenus* scriffuer en smuck Historie/huorledis

ledis at den tid hin kielne Martyr *Ananias* bleff vdført til Rettere steden/ oc vaar icke saare vel til frids som hannem vel burde. Da trøstede en aff dem som hannem vdførde oc sagde / O vær ekon ved it frit mod it lidet øyneblick / oc lyck dine øyne til/ thi du skalt strax see Guds liuss. Aff disse ord fick hand mod til sig oc lide mandelige. Saa skal wi trøste oss her met vnder Kaarsset/ at det varer icke saa lenge som mand tencker. Saa kallede *Athanasius* sin Forfølgelse en liden Sky der far snart offuer/ oc strax der effter kommer hin klare Soel. Derfor siger oc S. Peder i sit første Breffs v. Cap. **J som lider en liden stund.** Ah dette Liff varer icke saa lenge.

IIII. Gaar

IIII. Gaar Verden oss met/ oc wi haffue meget got i dette Liff/ da skal wi intet Hoffmode oss der aff/ huad heller det er deylig Skabning / eller Rigdom / statelig Slect oc byrd / mact oc velde / stoer anseelse for Verden/ Vijsdom styrcke / In summa Jhuad det kand nu være / efterdi det er forgengeligt oc forfengeligt. Esaias siger i sit *XL*. Capit. Alt Kiød er Hø / oc all hendis Godhed er lige som it Blomster paa marcken/ Høit tørris/ Blomsterit vissner etc. Salomon i Vijshedsens Bogs v. Cap. bekiender at det er altsammen forgengeligt oc far bort lige som en Skugge / it Skib paa Haffuit / en Fuel i lufften/ en Pil mand skiuder fra sig. Syrach siger / *Hodie Rex,*

 cras

cras cadauer, J dag en Kong i morgen it Lig. See til Exempel / Der vaar en Konge i Aegypthen hed Thule hand puckede meget paa sin store velde oc mact / ville gerne vide om nogen paa Jorden vaar mectigere end hand / oc fick slig beskeen aff *Oraculo*. Ja er der saa / Gud met Ordet oc Aanden er megtigere end du / gack vd du vforskemmede. Du skalt snart omkomme. Oc det skede lige saa / thi hand bleff en kort tid der effter ihielstucken. *Apries* som vaar oc en Konge i Aegypthen / hand vaar saa Hoffmodig oc trodzig aff sin store velde oc lyckens medgang / at hand loed sig høre at ingen Gud eller Menniske kunde omstøde hans Regement. Nogen tid der effter bleff hand slemmelige ophengt aff sine egne Tienere. Derfor

er

er det icke tid paa at stolte oc Hoff-
uere aff lyckens medgang. Wi ere
saa snart om en Halss / ja før end
wi ved it ord der aff kommer Dø-
den oc kaster det alt sammen i skar-
ned for oss/ som det gamle Verss liu-
der.

Cùm fex, cùm limus, cùm res turpissima
simus,
Vnde superbimus? nescimus quando
perimus.

Det er / Efftherdi wi ere intet
andet end Berme/ end Muld / end
den allerfuliste ting huor aff Hoff-
moder wi oss da? wi vid aldrig naar
wi døer. Der scriffuis om den mec-
tige Konge *Saladino* som vaar en
Konge offuer gantske Asia Syrien
oc Egypthen at nu hand former-
ckede at hand skulle døe / lod hand
bære omkring i Leyeren en Skiorte

eller it Lagen/ oc lod vdraabe. Den stormectige Konge *Saladinus* som vndertuingde den gantske hele Asiam vnder sin Regement faar icke mere bort met sig aff all sin Rigdom/ mact oc herlighed naar hand nu skal døe end sligt it lined Klæde. Lige saa sagde oc den Keysser *Seuerus*, Der hand skulle dø. *Totum fui & nihil me iuuat.* Jeg vaar alting/ oc det hielper mig intet. Der vaar en Konge i Franckerige som vaar meget Rig/ der hand laa for Døden oc hans *Medici* gaff hannem tilkiende at der vaar ingen forhaabning om dette Liff/ lod hand kalde alle sine Førster Prælater/ oc Raad for sig oc met dyb suck tallede dem til oc sagde. See ieg som haffuer nu været den Rigeste/ Mectigste oc Edelste Konge kand icke met all min mact/ Rig-

dom

dom oc velde vdrette saa meget at
ieg ekon en dag/ja en eniste time kun-
de giøre stillestand met Døden/ der-
for farer nu vel alle timelige gods
oc rigdom: Met disse ord kom hand
dem alle til at græde.

V. Wi skal icke forhale vor Poeni-
tentze. Fordi wi ved icke huorlenge
wi leffuer. Der ere mange Men-
niske i Verden de tencker saa: Jeg
haffuer endnu god tid / Jeg kand
endnu lenge leffue / oc der met for-
hale deris Poenitens Aar effter an-
det/ dag fra dag / den ene tid effter
den anden / indtil de endelige bliff-
ue forrasked der offuer. O huor
mange er der aff det slauff. Derfor
siger Syrach i sit v. Capittel.
Tøffue icke at omuende dig
til Herren oc forhale det icke

den ene dag fra den anden/ thi hans vrede kommer hastelige oc skal heffne det/ oc forderue dig. *Augustinus* siger: Gud tilsiger oss vel sin naade/ naar wi omuender oss til hannem. Men der met gør hand oss icke Secker oc trygge huor lenge wi skal leffue. Derfor er det raadeligt at wi i tide omuender oss til hannem.

VI. Wi skal altid være beredde til Døden. Lige som en Krigsmand der ved icke naar det vil gelde/ hand er altid bered/ saa skal oc wi. Vil wi være beredde til Døden da skal wi mercke disse vij. Stycker.

Først skal wi i tide forlige oss met voris Næste. Haffuer du fortørned din Næste met ord eller gierninger/ da skalt du strax forlige dig

met

met hannem. Haffuer du giort din Næste wret / da giør hannem ret oc skel igen. Est du vred paa hannem da giff hannem til aff hiertit. Tenck paa det Jesus siger hoss Matthæum i det v. Cap. **Forlig dig met din modstandere den stund du est paa Veyen met hannem etc.**

Dernæst for det Andet skal wi forlige oss met Gud i Himmelen/ legge vind paa at wi haffue Guds venskab. Det skeer naar wi bekender vore Synder/ angre oc fortryde dem aff gantske Hierte / Indfalder til Guds naade met stadig tro/ bede Gud om Naade oc forladelsse for Jesu Christi skyld / loffue boed oc bedring/ oc den holde det beste Gud giffuer Naade til.

For det Tredie skal wi legge vind paa at holde vort regenskab klart/ huad wi ere bortskyldige/ eller andre oss skyldige/ at der skal icke øppis klammer oc trette effter voris Død oc affgang om Geld eller andet.

For det Fierde skal wi altid oc stedze leffue i Guds fryct/ i Kierlighed til Gud oc vor Næste / i flittighed/ i voris Kald oc Embede / i Edruhed/ kyskhed/ retfærdighed/ øffue oss i miskundheds gierninger mod vor fattige Neste. Giøre wi det da beholde wi den Hellig Aand/ Troen oc en god Samuittighed/det Euige liffs oc Saligheds arffuedel.

For det Femte / skal wi flittelige høre Guds ord/ oc pønsse der paa/ at wi der aff en anden tid kand fange trøst oc husualelse imod Døden

oc

oc Dødens forskreckelse oc mercker
den ene skønne Sentense effter den
anden / huor met wi en anden dag
kand trøste oss imod Døden/saadane
som disse oc andre ere: Saa haff-
uer Gud elsked Verden at
hand gaff hende sin Enbaar-
ne Søn / at alle de som troer
paa hannem skal icke forta-
bis men haffue det Euige liff/
Joh. 3. Kommer hid til mig al-
le i som arbeyder oc ere besua-
rede/ ieg vil vederquege eder/
Matth: xj. Sandelige sandeli-
ge ieg siger / huo som hører
mit ord oc troer den som
mig vdsende hand haffuer

det euige Liff oc kommer icke til Dommen / men hand er trengt igiennem fra Døden til Liffuet. Joh: v. Jeg er opstandelsen oc Liffuet / huo som troer paa mig hand skal leffue / alligeuel at hand døer oc huo som leffuer oc troer paa mig hand skal aldrig Døe. Joh: xj. etc.

For det Siette skal wi gerne bruge de Høyuerdige Sacramenter til voris trois stadfestelse paa voris Synders forladelse / til kierligheds forøgelse met Gud oc vor Næste / til vor leffnids forbedring / oc it vist pant paa det euige Liff oc Salighed.

For

For det Siuende oc sidste / skal wi stedse oc altid antuorde Siel oc Liff i Guds haand. Saa giorde Dauid / lang tid før end hand døde Som wi maa læsse i den 31. Psal: **Jeg befaler min Aand i dine hender / du frelste mig Herre / du trofaste Gud.** Det er de Siu stycker wi skal acte om wi ville stedse oc altid være berede til Døden.

VI. Wi skal bede Gud at hand vil beuare oss fra en ond affgang. De gamle haffuer bedet. *Ab improuisa mala morte libera nos Domine Ihesu Christe.* O Herre Jesu Christe fri oss fra en ond wforuarendis bradød.

VII. Wi skal bede Gud om en salig stund. Bed som *Bileam* bad i den

Fierde

Fierde Mosi Bogs 23. Capittel. Min Siel døde retfærdigheds Død oc mit endeligt bliffue lige saadant som deris ende. Bed met salig Luthero: Forled oss met en salig affgang vor Siel anamme i din Haand. Der scriffuis om den hellige Martyr *Polycarpo* at hand stedse bad denne Bøn. O Herre Jesu Christe naar ieg skal skillis fra denne jammerlig dal / da beskere mig en salig rolig stund/ giff at ieg kand sactelig soffue/ at ieg i din naadis sande kundskab oc bekiendelse/met glæde oc fred opgiffuer min Aand oc arme Siel/ oc den befaler ieg i dine hender / oc icke skal lenge pinis som ieg vel haffuer tusinde gange forskyldet / oc at ieg paa mit Legomis vegne maa

huile

huile i Jorden oc igen opstaa oc være delactig i de helligis Opstandelse/ oc gladelig leffue/ prisse oc tacke dig til euig tid for alle dine vtallige velgierninger. Herre tilregne mig icke gammel skyld / oc tenck icke paa min vngdoms Synd / men vær mig naadig for din store Barmhiertigheds skyld/ oc holt mig ved en sterck tro/ oc trøste mig indtil min sidste Aandedret / at Synden / Helffuede/ oc Dieffuelen icke skader mig oc mit eget Kiød oc Blod icke giør mig vtolmodig. Denne Bøn burde huer Christen aluorligen at bede huer dag hand staar paa sine been. Da skulle hand haffue gaffn der aff paa det sidste.

VIII. Skal wi see oss vel for at wi icke selff forkorter vort Liff met Druckenskab / Frodserj / Løssactighed/

hed/ ja at wi icke selff forkaster vort Liff/ eller setter oss daarlige i Liffs fare. Giøre wi det/ da ere wi voris egne Mordere / ja voris egne Bødelle. *Homerus* scriffuer *lib: 9. Iliados. Reparabilia sunt omnia bona præter vitam:* Det er / mand kand igen bekomme alt det gode mand myster vden Liffuet.

IX. Efferdi dette Liff er saa meget wuist oc suigefuldt / da bør oss altid at sucke oc tørste effter det Liff som bedre er / som er det euige Liff. Saa giorde Dauid i den xlij. Psal: **Naar skal ieg komme der heden at skue Guds Ansict.** Saa giorde S. Pouel/ Jeg begerer at skillis her fra oc være met Christo/ Siger hand til de

Philip-

Philippenser i det 3. Cap. Saa giorde den Gudfryctige *Augustinus* som hand scriffuer *in suis meditat. Cap.* 21. *Tedet me valdè vitæ huius, & istius ærumnosæ peregrinationis. Vita hæc misera vita vita caduca vita incerta &c. O tu vita quam præparauit Deus his qui diligunt eum, vita vitalis, vita beata, vita secura, vita tranquilla, vita pulchra, vita sancta, vita ignara mortis, nescia tristiciæ. Vtinam concessa mihi peccatorum venia moxq; hac carnis sarcina deposita in tua gaudia, veram requiem habiturus intrarem &c.* Det er/ Jeg kedis meget ved dette Liff oc ved denne mødsommelige vandring. Dette Liff er it vselt Liff / it forgengeligt Liff / it twuist Liff etc. O du Liff huilcket Gud haffuer beret dem som hannem elsker / du lifflig Liff/ du salige Liff/ du trygge Liff/ du ro-

lige

lige Liff/ du skønne Liff / O du Liff som vist aff ingen Død / vist aff ingen bedrøffuelse. O Gud giffue det/ at ieg haffde alle mine Synders forladelse/ oc maatte saa strax afflegge denne Syndige ham oc indgaa i din glæde / oc nyde hin sande ro oc lisse. Dette samme maatte wi vel alle Hiertelige ynske oc begære aff Gud. Samme *Augustinus* scriffuer om sin Moder *Monica*, At som hun engang sad i Kircken oc hørde Predickis om det euige Liff / da fick hun slig attraa der effter at hun begynder at *exclamere* oc raabe *Euolemus euolemus* O lader oss flue her fra/ lader oss flue her fra. Hand scriffuer ocsaa at lidet før end hun døde/ stod hun en dag hoss hannem/ oc saae vd aff Vinduit oc som hun skuer den klare Soel/ siger hun/ O

huor

huor vaar det got at være der. Den *Philosophus Anaxagoras* Skøtte en føye ting om Verden men alt om sine *Studijs*. Som en aff hans Venner sagde til hannem *nulla ne tibi patriæ cura est?* Skøtter du slet intet om dit hiem oc Føderne land? Da suarede hand saa der til: *Mihi verè patriæ curá & quidem summa est.* Ja vist (sagde hand) tencker ieg paa mit Fæderne land oc hiem / oc end saa fast tencker ieg der paa. Oc som hand det sagde / pegte hand met sin Finger op til Himmelen / giffuendis der met tilkiende at det vaar hans rette hiem oc Fæderne land. Der laa hannem mest mact paa. Giorde hand det som vaar en Hening / huad bør oss Christne at giøre?

IIII.

Huad skal wi dømme om dem som saa hastelige oc vforuarendis døer bort/ oc huor met skal wi trøste oss naar vore Venner kaldis saa hastelige bort? Her skal wi vide at wi skal dømme om dem effter deris fremfarne leffnet. *Augustinus* siger *non potest malè mori, qui benè vixit, & vix benè moritur qui malè vixit.* Det er: Den kand icke døe ilde som leffde vel/ oc neppelige døer den vel som leffde ilde. Lige det samme bekiender *Lactantius* met disse ord. *Sicut ipsa vita bonum est, si cum virtute viuatur, malum si cum scelere, sic & mors ex præteritæ vitæ actibus prædicanda est, ita fit vt si vita in Dei religione transacta sit mors malum non sit, quia translatio est ad immortalitatem: Si aliter, malum sit necesse est, quoniam ad æterna sup-*

supplicia transmittit. Det er saa meget sagt. Lige som liffuet i sig selff er en god ting der som mand leffuer sit liff i dyd oc fromhed / men det er en ond ting om mand drager det heden i Synd oc last. Saa skal mand oc sige om Døden effter det fremfarne liffs gierninger. Saa at der som mand haffuer fremdraget sit Liff oc leffnit i Guds fryct/ da er Døden icke ond fordi hand er en hedenførelsse til vdødelighed: Men haffuer mand oc anderledis leffuit/ da er det fornøden/ at hand skal være ond/ thi den henfører til euig Pine. Korttelige at sige / den som døer hastelig / hand vaar enten Gudfryctig oc det i saa maade / at hand vaar enten sterck i Troen / eller *infirmus*, Det er skrøbelig. Eller hand vaar oc aldelis Vgudelig.

Vaar hand sterck i Troen/ da er der ingen tuil paa at hand io vísselig fick en salig affgang: Thi saadan en er huer dag oc huer stund bered til Døden/ oc Døden kand intet skade hannem / efftherdi hand altid ryster sig imod Døden met Guds ord oc en aluorlig Bøn/ ja imod all fare oc wlycke. Job siger i sit v. Cap. At den Gudfryctige skal icke frycte forderffuelsen naar den kommer. Dauid siger smuct i den 23. Psal: Der som ieg end vandrede mit i Dødsens dal/ frycter ieg ingen wlycke / thi du est hoss mig / din Kæp oc staff trøster mig. S. Poffuel siger i det Første Breff til de Thessalonicher i det v. Cap. **Men i kiere Brødre ere icke i mørcked/ at den dag skal gribe eder som**

en

en Tiuff / I ere alle Liussens Børn oc Dagens Børn.

Philippus Melanthon sagde en gang. Der som ieg end skønt falt ned aff Stolen eller Bencken som ieg sider oc Studerer eller scriffuer oc styrte min Halss i tu oc døde strax: Saa døde ieg dog vel / Thi huad heller wi leffuer eller døer dog ere wi Herrens. See til Exempel. Jobs Sønner oc Døtter omkomme meget wforuarendis / alligeuel døde de vel: Hui saa? Fordi de vaar Gudfryctige. S. Jacob som hand stod oc Predickede bleff hand Hoffuidkullis nedkast aff Predickestolen oc hans Hoffuit slagit i tu met en Kølle / hand døde dog Christelige oc vel: Huorfor? Fordi hand vaar Gudfryctig. Johannes Euangelista

bleff rørdt oc døde strax / hand døde dog vel: Huorfor? Fordi hand vaar Gudfryctig. Det er sagt om den Gudfryctige. Eller det skeer vndertiden at den der hastelige bortdøer vaar *infirmus*, det er iblant de skrøbelige oc suage / som ere icke saa stadfested endnu i Troen som dem burde / haffuer icke forbedrit sig saa i sin Gudfryctighed eller i it nyt leffnet som det sig burde / oc vndertiden falder aff skrøbelighed. Er hand saadan / da maa du eller ieg icke dømme hannem / fordi wi vide icke huad Gud i Himmelen kunde indskiude hannem i sinde / paa sit yderste. S. Pouel siger / at wi skal icke dømme den skrøbelige i Troen / thi Gud haffuer anamed hannem / oc bør oss at haffue it got haab om dennem / At de idelig oc synderlig

paa

paa det sidste raaber met den fattige Fader hoss *Marcum* i det 9. Cap. HERRE kom min suaghed til hielp. Oc haffuer wi Guds forløffte hoss Esaiam i det 42. Cap. Oc Matth. i det 12. At hand vil icke bryde det Røer sønder som er stødt/ oc icke vdslucke en rygendis Brand. Det er/ de suage oc skrøbelige vil hand Naadelige komme til hielp/ oc den liden gnist som de haffue aff Gudfryctighed vil hand vederquege oc opuecke. Thi beteder hand dennem vndertiden som haffuer stedze førdt it Vgudeligt leffnit/ den naade/ at de kommer til troen paa det sidste/ hand vil icke forkaste dennem som haffuer it got forset/ endog de ere skrøbelige. Exempel haffuer wi i Røffueren paa Kaarsset/ hand

 bleff

bleff omuend paa sit yderste. Lige saadant Exempel scriffuis der *in vitis patrum*, om en fattig Røffuere som møtte tuenne Eremiter som vandrede deris vey til en anden gam̃el Gudfryctig Eremite/som laa siug / oc ville besøge hannem i sin Siugdom/da følgede hand dem der heden. Som de nu vaar gangne ind til samme siuge Eremitte / bliffuer hand staaendis vden for/ oc hørde paa deris samtale de haffde met huer andre / oc forundrede sig storligen paa den siugis strenge oc hellige leffnet: Begynder der for met dyb suck at sige: O Gud Naade mig arme stackarl/ sligt it Gudfryctigt leffnit burde oc mig at haffue leffuit. Der til sagde den siuge: Vist haffde dig det burdt at giort met rette. Der som du eller haffde giort

dig

dig nogen tancke paa din Salighed. der hand dette haffde sagt / da opgaff hand Aanden. Der det vaar nu skeet / da seer den ene Eremit som vaar en vng Broder / at den onde foer bort met Sielen / oc begynder beskelige at græde. Som de nu gaar deris vey tilbage igen / fylger den arme Røffuere flux effter dem / oc vaar meget bange oc bedrøffuit for sine Synder / oc haffde nu sat sig for at ville bekiende dem / forhobendis at Gud ville være hannem naadig for Christi skyld. I det som hand gaar saa hastelige oc trener saa flux frem / snublede hand offuer en Steen oc falder ned paa Jorden oc styrter sin Halss sønder / oc bliffuer strax død. Her seer den vnge Eremit at de hellige Engle anammer hans Siel / oc begynder at lee

aff Hiertens blæde. Da forundrer hin andre Eremite sig her paa / at denne vnge Broder græd tilforne der den Gudfryctige gamle Eremit døde / oc at hand nu leer / nu denne arme Røffuere saa ynckelige omkommer / begynder derfor at spørge hannem til huad det skal betyde. Der til suarede hand / at hand haffuer giort Christelige oc ret der vdi. Thi der hand saae at den selffhellige oc Hoffmodige Eremit bleff fordømt / kunde hand icke andet end græde. Tuert imod / der hand saa denne arme Syndere som giorde Poenitentze bliffue salig / da glæde hand sig aff sit gantske Hierte oc loed. Mange findis aldelis Vgudelige / oc døer hastelige bort i deris Synd oc Vgudelige leffnit vden Poenitentze oc omuendelse til Gud.

Om

Om dem er der ingen tuilff paa at de io døe ilde. Job siger om de Vgudelige i sit xxj. Cap. De leffue deris tid i gode dage / oc i it øyeblick fare de til Helffuede. Dauid siger i den *LV*. Psame. Døden falder hastelige paa dem / oc de fare leffuendis i Helffuede. Oc i den xxxiij. Psal: Synderis død er den alleruerste død. Salomon siger i sin Predickeris xj. Cap. Naar Træid falder / det falder mod Synden / eller Norden / paa huilcken sted det falder / der skal det ligge. Exempler ere *Pharao*, *Baltazar Holofernes*, *Saul*, den

Rige

Rige Mand i Euangelio / *Ananias* oc *Saphyra* i Apostelernis gierninger. De døde hastelige heden i deris Synd oc ondskab. Slige ere de som døer hastelige i deris Druckenskab/ Horerij / Løssactighed / Vrede / Mandslet oc andre Synder. Det heder som en aff de gamle siger. *Qualem te inuenio, talem te iudico.* Det er/ Saadan som ieg finder dig saadan dømmer ieg dig. Gud beuare oss Naadelig fra saadan en affgang. Wi læsser smuct i *Vitis patrum* om en vng Eremit som tit oc offte falt oc forsaa sig / aff Kiøds oc Blods skrøbelighed/oc saa offte som hand saa fald oc forsaa sig / løb hand til en gammel Abet hed *Sysoius*, oc klaffuede sig for hannem oc spurde hannem til raad/ huad hand skulle giøre/ oc sagde. Huad skal ieg

giøre

giøre Fader/ thi ieg haffuer faldet? Da suarede hand hannem altid/ Stat op igen. Paa det sidste som hand nu altid faar det samme suar/ siger hand. Fader sig mig huor lenge kand ieg saa staa op? Der til suarer den gamle oc siger/ saa lenge kand du staa op/ ind til Døden endelige finder dig / enten i en ond eller i en god gierning. Thi i huad som heldst gierning it Menniske bliffuer funden/ i den samme gierning skal hand dømmis.

Her aff lærer wi *I.* At de ere icke strax fordømde der døer hasteli-ge/ Synderlig om de haffuer værit Gudfryctige oc leffuet vel. *Augustinus* siger. *Non est putanda mala mors quam bona vita præcessit.* Den død skal icke regnis for en ond død som haffuer it got leffnid i veyen for sig.

II. At

II. At der som wi ville dø vel / da skal wi leffue vel. Der er en aff de gamle hand siger/ At den som leffuer ilde / oc mener at hand vil døe vel / hand giør lige som den / der saaer Forbandelse oc vil Høste Velsignelse. Derfor vilt du haffue en salig affgang/ da leff Christelige oc vel. *Hieronimus* scriffuer at hand icke haffuer læst naagit Exempel at være skeed i tu tusinde Aar / at den der haffuer leffuet ilde i sin gantske Liffs tid / Døde vel / vden alleniste det om Røffueren paa Kaarsset / som Jesus tilsagde Paradiss.

III. Der som voris Gudfryctige gode Venner hastelige døer oc affgaar/ da ved wi at de ere dog salige. Salomon siger i Vijsheds Bogs v. Cap. Der som den retfærdige end offuerilis aff Døden / saa er hand dog i ro oc lisse.

Her

Her maatte nu nogen sige/ huor met skal wi dog trøste oss naar vore Venner døer saa wforuarendis oc hastelige bort?

I. Skal wi trøste oss met Guds Faderlige villie oc forsiun. Jesus siger hoss Mattheum i det x. Cap. **Kiøber mand icke to Spurre for en Penning: Alligeuel falder der ingen aff dennem paa Jorden/ vden eders Fader. Nu ere alle eders Hoffuit haar talde. Frycter eder derfor icke/ I ere bedre end mange Spurre.**

II. Sal wi trøste oss der met/ at den som vel leffuer hand døer aldrig ilde/ Ja den Gudfryctige maa

døe i huad maade hand kand / saa døer hand dog vel. Salomon siger i Vijsheds Bogs 3. Cap. De retfærdigis Siele ere i Guds Haand / oc der skal ingen pine røre ved dem. De ansees vdaff de vforstandige lige som de døde / oc deris endeligt actis for en pine / oc deris henfarelse for en fordærffuelse / men de ere i fred.

III. At de døde meget lettere / end der som de haffde ligget lenge paa deris Sotteseng / oc der i lang tid pinis oc plaffuiss met Døden oc met mange adskillige anfictninger oc fristelser. Lutherus salig met Gud sagde tit oc offte. Jeg frycter intet

for

for hastig død/fordi de som døer saa hastelige/ de tør icke ved at Disputere lenge met Sathan eller plauffuis met dødsens forskreckelse/ som de giøre der lenge ligger paa deris Sotteseng. Der samme Lutherus spurde at den Prædicant til Friberg/ *M. Nicolaus* Haussman bleff rørd som hand stod i Prædickestolen oc døde strax / da ynskede hand at hand maatte lige saa dø. *Victorinus Strigelius* hand ynskede inderlig at hand icke lenge skulle plaffuis til sin Død/ men at hand maatte døe *militariter*, Det er/ effter Krigs viss eller Krigsbrug. Lige det samme bad oc den Fromme *Mathesius* Gud tit om/ at det maatte snart værre giort met hannem naar det skulle værre/ at hand icke lenge skulle Disputere met Sathan/ bleff ocsaa Bønhørt.

Thi som hand stoed om Søndagen oc Prædickede det Euangelium om den Encke Søn i Nain / fick hand sin død paa Predickestolen / saa at de maatte bære hannem ned halff døed / oc om en time der effter soff sødelige heden i Herren. Oc det er merckeligt at hand bad alle sine Sognefolck gode nat før hand kom ned aff Predickestolen oc sagde. Farer vel kiere Børn / teg kand nu inted mere / beder Gud for mig om en salig stund etc. *Erasmus Roterodamus* scriffuer i en Epistel til *Iodocum Gauerum: Quod si pio homini deligere fas eßet mortis genus, nullã arbitror magis optandam, quam subitã, quæ velut è medio cursu bonorum operum subuehat in cœlum.* Det er saa meget sagt / Der som it Gudfryctigt Menniske haffde kaarit at hand maatte vduelge sig huad

død hand selff vilde/ mener ieg ingen at værre ynskeligere en snar Død/ som hannem bortfører mit i gode gierningers løb op til Himmelen. Der haffuer end ocsaa værrit mange Lærde Mend iblant Hedningerne/ som vaar i denne mening/ at en hastig Død vaar den allerstørste lycksalighed it Menniske kand vederfaris i dette Liff. Der om opregner *Plinius* mange Exempel i sin vij. Bogs *LIII.* Cap. *Herodotus* scriffuer en Historie om en gammel Preste Kone som vaar en Vidue oc vilde gierne fare til Kircken oc der offre sine Guder. Som hendis Heste icke kand komme saa tilige hiem som hun vilde / befryctede hun at hun skulle icke komme tilige nock til Kircken/ oc begynder saare at venne oc giffue sig at hun skal forsømme

me sin Guds Tieniste. Da beuegis hendis tuende Sønner *Cleobs* oc *Bithon* aff hendis ynckelige klaffuemaal / oc biuder sig til / at efftterdi Hestene kand icke komme saa snart/ vilde de spende dem selff for Vognen oc drage deris gamle vdleffuede Moder til Kircken/ huilcket de oc giorde. Der hun nu kom der heden/ bad hun Gud for sine tuende Sønner at hand vilde belønne denne deris store troskab oc tienstactighed met den allerstørste velgierning som dem kunde vederfaris paa Jorden. Da falt de strax ned i Kircken oc Døde. Der met siger samme *Herodotus* gaff Gud tilkiende/ at det er det allerstørste gode oc velgierning/ der Gud beuiser it Menniske/ naar hand snart kalder det Menniske bort aff denne jammerlige dal.

IIII. De ere icke de eniste i Verden som døer saa hastelig oc snart bort/ Men mange fromme oc Gudfryctige Menniske ere saa bleffuen døde. Saa døde S. Jacob den lille hastelige: Saa døde S. Hans Euangelista. Ja alle Apostler oc mange hellige Martyres/ oc mange Gudfryctige endnu paa denne dag/ oc skal her effter vden tuilff til Dommedag.

Endelig skal wi trøste oss met den gode forhaabning om Legommens opstandelse oc det Euige Liff som er icke sligt it wuist oc forgengeligt Liff/ i huilcket wi skal til Euig tid værre fri fra Døden oc all fare oc wlycke/ finde vore gode Veñer igen/ som haffuer fryctet Gud her i Verden oc siden aldrig skillies fra dem til Euig tid. Der met trøstede den

hellige Job sig der hand nu saa hastelig oc wforuarendis myste sine kiere Børn / som hand giffuer tilkiende i sit 19. Cap. Der som hand siger. **Jeg ved at min Frelsere leffuer / oc hand skal her effter opuecke mig aff Jorden / oc ieg skal der effter omgiffuis met denne min Hud / oc ieg skal see Gud i mit Kiød. Den samme skal ieg see for mig / oc mine øyen skulle skue hannem oc ingen fremmed.** Det er nu de Synderligste trøst / wi skal trøste oss met naar wi saa myster voris gode Venner ved Døden. Men nu siger somme saa: Det er ont at døe saa hastelig bort oc faa

icke

icke Skel oc Scrifftemaal / eller det Høyuerdige Sacrament. Den Gudfryctige giør altid sit scriffte-maal for Gud/ oc de gamle haffuer sagt. *Non defectus sed contemptus sa-cramentorum damnat.* Det er/ Jngen fordømmis for hand icke bekom-mer Sacramentet men fordi hand foracter det. Andre siger saa. O det er ont icke at faa sit formæl. Det er vel sant om dem som igen leffuer/ Men icke om dem som Christelige døer. Nu siger andre saa: Ja det er Elendigt at dø saa bort i sine Ven-ners frauerrelse. Der suarer ieg saa til: Vore Venner kand intet hielpe imod Døden/naar den er for haan-den / de kand intet formindske eller læske Dødsens pine / Ja vndertiden haffuer den siuge mere ont end got aff dem. Ja siger mand/ det er E-

 len-

lendigt at døe i Fremmed sted/ paa Marcken/ paa Haffuet etc. Der suarer ieg saa til. Wi ere alle vegne Fremmede her i Verden/ oc huor wi døer da hører Jorden Herren til oc huad der i er. Som Dauid bekiender i den 24. Psalme. Derfor er det lige meget huor wi døer. Der vaar en *Philosophus* hed *Diogenes Cynicus* som hand nu vaar siug oc laa for Døden oc en hans Ven gaff sig der for / at hand skulle Dø her i Fremmede land/ da sagde hand/ O du daare hui vener du dig oc giffuer dig saa? Jhuor wi døer da haffue wi alt lige langt *ad inferos* til de døde. End siger mand saa / hand døde saa ene. O ney/ den som haffuer Guds hellige Engel hoss sig paa sit yderste/ som hannem tiener oc beuarer/ fører hans Siel i Jesu Christi for-

foruarelse/den hand er icke ene. Der er en hand scriffuer / *Atqui morienti sufficit vnus angelus, qui animulam elapsam deferat in cœlum.* O siger hand/ Den som døer hand haffuer nock aff en Engel som kand føre sin lille Siel som vdfar/ op til Himmelen.

Men her maatte nogen sige. Efftersi hastig Død kand intet skade de Gudfryctige / huorfor beder alle Guds Børn met den hellige Kircke at Gud vil Naadelig beuare dem fra bradød? Der suarer ieg saa til. Denne Bøn skeer for dem som icke endnu nocksommelige ere *confirmered* oc bestyrckede i Troen/ oc icke endnu ere kommen saa vit / at de haffuer giort en salig oc aluorlig Poenitentze/ at Gud vil derfor vnde dennem tid oc frist at giøre en salig Poenitentze. Det er nu de Fire

Lærdomme ieg loffuede at forhandle i det Første stycke. Nu efterfølger det Andet oc sidste som er om salige Sten Bildis Leffnid oc Affgang. Der om vil ieg nu noget røre paa det allerkortiste.

Det Andet oc sidste.

ERlig/Velbyrdig oc Salig Sten Bilde bleff fød paa Vandaaff/ den 14. dag *Nouembris* i det Aar effter Christi fødzel 1527. Aff Erlige/Velbyrdige oc Gudfryctige Forældre. Hans Fader vaar E. V. oc strenge Ridder Her Claus Bilde aff Liunsgaard/ som i sin tid vaar Danmarckis Rigis Raad. Hans Faders Fader E. V. oc strenge Ridder Her Sten Bilde aff Alling som i mange Aar vaar Landsdommer her i Skaane/ i gammel

tid.

tid. Hans Moder vaar E. V. Frue Lizabeth Vllſſtand ſalige Her Jens Holgerſſøns Daatter aff Glimminge. Hans Moders Moder E. V. Fru Margrete Trolle / ſalige Her Aruid Trollis Daatter aff Bircke Vad. Aff ſlige merckelige fine Forældre er ſalige Sten Bilde kommen / huilcket icke er en ringe berømmelſe. Thi det er en ſtor velgierning aff Gud i Himmelen at være fød aff Oprictige oc gode Forældre. J hans Barndoms tid bleff hand Førſt aff ſine kiere Forældre nogen tid Chriſtelige oplært i Børnelærdommen hiemme i Huſſet: Bleff ſiden aff dennem ſat til Schole i Dragsmarck Kloſter i Norge. Oc der hand nu haffde været der en tid lang / bleff hand tagen der fra oc forſkicket til hans ſalige Faderbroder

der E. V. oc Høylærd Mand M. Taarbern Bilde *Electus* til Lundedomkircke. Hand holt hannem til Schole i Bosie Kloster. Der vaar hand da saa lenge indtil hans salige Fader forsende hannem vd til Franckerige / huor hand vaar vdi v. Aar / oc der flittige Studerede vdi Boglige konster til Pariss oc andensted / oc lærde adskillige Tungemaal. Oc effterdi det giffuer megen forfarenhed at see adskillige Land oc Steder / da haffuer hand i midler tid seet sig om mange steder baade i Franckerige / Engeland / Skotland oc Tydsland oc der flittelig formerckede adskillige Folck oc Seder. Der hand haffde nu værit saa lenge vden Riget som forbemelt er / bleff hand hiemkaldet aff hans salige Fader. Kom saa hiem til Danmarck

igen /

igen / bleff saa anammed i tieniste
aff Salige Kong Christian den III.
met Høylofflig ihukommelse / oc
kom i hans Naadis Canzelij / Der
vaar hand i v. Aar. I midler tid
bleff hand vdsent aff Høybemelte
Kong: Maie: Vdi fremmede Land
for en Gessantt / som vaar Skot-
land oc Franckerige. Oc der hand
haffde nu værit i Kong: Maie:
tieniste / oc ladet sig bruge baade
vden oc inden Riget som nu sagt er/
bleff hand til sinde at vilde indgiff-
ue sig i det hellige Ecteskabs stat eff-
ter Guds ordning / oc Troloffuede
saa effter Guds forsiun E. V. An-
ders Johanssøns Daatter aff Fo-
byslet E. V. Jomfru Kirstine Lin-
denow/ oc met hende haffuer leffuid
i Ecteskabs stat xxvij. Aar. Oc eff-
ter at de haffuer leffued sammen
paa

paa det xvij. Aar vden Liffsfruct: Da haffuer Gud i Himmelen aff synderlig Naade begaffuit dennem met Tre deylige Børn / som ere to Sønner oc en Daatter/ som endnu leffuer. Gud i Himmelen spare dem lenge oc vel.

Vdi næst forleden Feyde / da haffuer salig Sten Bilde ladet sig bruge imod Rigens Fiender fra det Første oc indtil det sidste / som en Erlig Oprictig Riddermands Mand. Første Krigen gick an / da haffde hand Giøngene i befalning aff Kong: Maie: Dernæst bleff hannem antuordet nogle Rytter oc Knecte / oc met dem giorde it tog ind i Suerrige. Der effter paa det tog offuer Hulweyen bleff hand forordnit at være en Fendrick for den Skonske Fane. Nogen tid effter

Krigen fick ende bleff hand tilſkicket
aff Kong: Maie: At være Lands-
dommere her i Skaane. J den be-
falning vaar hand nogen tid / ind-
til ſaa lenge hans Kong: Maie:
Naadelige forſkonede hannem for
ſin languarendis ſiugdom / met
huilcken vor Herre beſøgte hannem
paa Niende Aar / indtil hans døde
dag. Huorledis ſalig Sten Bilde
den ſtund hand leffde her i Verden
haffuer ſkicket ſig mod Gud / i ſit
Huſſ / i ſit Kald / oc mod Meninge
mand fattig oc rig / er alle vitterligt
ſom haffuer kient hannem / oc er icke
fornøden meget at omtalle. | Huad
Gud i Himmelen er Anrørendis /
da haffuer hand ſtedze oc altid hafft
hannem for øyen / hafft hans helli-
ge ord kiert / tit oc offte brugt de
Høyuerdige Sacramenter met an-
dre

dre Christne Menniske oc der met beuist sig at være en Lem i den hellige Kircke. Hand haffde en god mening om alle voris Christelige Religions Hoffuid Artickler. Sin tro oc Gudfryctighed beuiste hand met tolmodighed vnder Kaarset. Thi hand haffuer draget sit Kaarss met allerstørste tolmodighed / huilcket de bekender som omgickes met hannem/ at de haffuer icke hørt eller seet noget vtolmodigheds Tegen aff hannem / i denne midler tid Gud haffuer lagt hannem Kaarssit paa. Nu denne dyd Tolmodighed den voxer icke i alle Haffuer/ ja den kommer icke aff Kiød oc Blod / men den hellig Aand optender den i Guds Børns hierter. Huorfor denne dyd haffuer værit en viss beuisning om den hellig Aands nærværelse

uerelse

uærelse i hans Hierte. Ja hand bekiende der hoss tit oc offte At hand haffde vel fortient det Kaarss met sine mangfoldige Synder / som hand gaff tilkiende at naar hand vilde paaminde naagen om sin Synd sagde hand / Vor HErre haffuer nu straffet mig for mit Skalckhed / tenck dig om at hand straffer dig icke met. Oc lige som hand fryctede Gud / saa vaar hand oc sin Herre oc Konning huld oc tro aff Hiertet / som hand plyede tit oc offte at sige. Kunde ieg lade skære en Arm eller Lem aff mig / min Herre oc Konge til gode / da ville ieg giøre det. Disse to stycker de følgis ad / Som er / at fryctte Gud oc ære Kongen. Som S. Peder bekiender i sit 1. Breffs 2. Capittel. Huad hans Huss be-

langer / leffde hand Christelige oc vel met sin kierre Hussfrue saa at deris omgengelse haffuer værit Kierlig oc beleffuen / oc de altid forligtis vel / Ja hun gode Frue fuld nødigt endnu ville mystet hannem / om det haffde værit Guds gode villie / Som hendis daglige graad oc sorrig nocksommelig beuiser. Gud i Himmelen trøste oc husuale hende. Oc efterdi hand viste vel at Ungdommens velfart stoed meget paa en goed optuctelse / da haffuer hand giort sin største flid der til / at hans kiere Børn kunde bliffue Christelige oc vel optuctede / oc derfor holdet dennem deris *Pedagogum*, som dennem skulle *instituere* oc underuisse i deris Bog oc gode Seder hiemme i Husset / oc selff altid

for-

formaned dem til Dyd oc From-
hed. Hand vaar From oc God
mod sine daglige Tienere. De
som tiente lenge oc vel / dem lønte
hand vel / oc hialp mange til Brø-
det / som de paa denne dag maa
bekiende met all tacknemmelighed.
Huad hans Embede oc Kald ved-
kommer / da haffuer hand taget
sig det aluorlig an. Oc efterdi
hand viste at hand icke vaar for-
ordinerit aff Gud at værre en
Øffrigheds Person førgeffuis / da
haffuer hand gierne Hantheffuit
oc forsuared de Fromme / oc straffit
de Onde / Saa vit som hand kun-
de giøre met Ret / oc hulpet til at
Loff oc Ret maatte haffue sin
fremgang / oc god Politi oc Disci-
plin holdis ved lige. Synderlige
vaar hand sine Arme Tienere oc

 Vnder-

Undersaatte som hannem aff Kong: Maie: vaar forlent it got forsuar/ holt dennem ved Lige oc Ret / oc ingen wforrettede i naagen maade. Hand besuarede dennem icke met Ny paaleggelse som mange dissuær nu giøre i Verden: Men helder forskonede dem som en mild Fader / Huilcket mange aff dem paa denne dag bekiender oc beklager met grædendis taare / at de skulle sauffne oc myste denne gode Hosbonde. Huad hans omgengelse belanger met andre / da haffuer hand skicket sig vel imod alle Rige oc Fattige. Hand vaar ingen for god / hand vaar Beleffuen oc Lystig i omgengelse / Saa at hand haffde yndest aff huer mand / gierne omgicks hand met de Lærde / oc haffde synderlig vilge til at *conferere* oc

tale

tale met dem. Fromme Guds ords tienere holt hand i act oc ære oc beuiste dem mange velgierninger. De andre kunde hand intet fordrage. Fattige Studentere haffde deris tilflucht til hannem / som til den der gierne forfremede dem som lagde vind paa Boglige Konster / oc hand hialp oc forfremmede dem gierne / Ja vaar mange behielpelig at de komme til it got Kald / huilcket ieg haffuer hørdt somme aff dem selffuer været bekient. Mange tiente hand met gode Raad i deris retfærdige Sager / Fattige Schole Børn oc andre Fattige Jesu Lemmer giorde hand gierne til gode oc beuiste dennem runde Almøsser. Saa at disse Fattige Scholebørn her i Byen oc mange Fattige stackarle baade her oc an-

densteds skulle sauffne hannem effter denne dag.

Kortelige at sige / de Tre *ornamenter* som synderlige beprydе en Adels Mand følgede Salige Sten Bilde. Det Første *ornament* er *Pietas*, Det er Gudfryctighed. Det Andet er *Virtus*, Det er Dyd oc Fromhed. Det Tredie er *Eruditio*, Det er Lærdom oc Forstand. Thi hand vaar baade Gudfryctig/ oc Dydig oc der til met Lærd: Oc vaar ønskeligt at wi haffde mange Adels Personer aff det slaugs. Oc der som end fundis nogen bryst oc breck hoss hannem / det vel mueligt er / Thi ingen findis paa Jorden som er dem foruden / Da vaare dog disse Dyder i hannem saadane at de kunde fortage oc skiule alle

hans

hans lyde hoss de Godhiertige oc Fromme / som alting fører til det beste.

Aarsagen til hans Død vaar den Languarendis Siugdom som hand vaar beladen met: Thi languar Siuge er visser død / Som wi pleier Almindelige at sige. Som hand vaar nu paa sin Reysse til Kiøbenhaffn / i den suare Kuld fick Siugdom offuerhaand / oc bleff hand saa hastelige oc harskelige angreben aff den suare languarendis Hoste / som hand vaar besuaret met / at den endelige tog hannem aff dage oc qualde hannem. Thi der hans Vogensuend formerckede at Hosten offuerilede hannem oc ville icke flyde eller forlade hannem / som hun pleyede / holder hand stille met Hestene oc

hand met andre som tilstede vaare raabte høyt paa Salige Sten / da suarede hand dem intet / men segnede saa sactelige neder i Kanen oc slar begge sine Arme vd fra sig. Der det skede/ oc de raabte flux/ løber en Prestmand til aff Lund/ som vaar i følge met dem oc tager fat paa Salige Stens høyre Haand/ raaber oc siger. Sten troer i paa den Kaarsfeste Jesum da giffuer Tegen fra eder. Da kryste hand hans Haand at hand neppelig kunde slippe den igen: Oc met det samme gaff tu Suck saa vaar det giort met hannem. Nu endog hand saa hastelige bleff hedenryct: Saa er her dog ingen tuilff her paa / at hand io vaar bered til Døden. Thi den lange Siugdom vaar hannem en daglig Predicant om

om Døden. Huilcket ieg oc mercke-
de hannem aff nogle faa dage før
end Gud henkallede hannem / der
hand sagde til mig: Jeg haffuer
taget mig en Reysse for oc naagid
at vdrette / vaar det giort / saa
er ieg vel til frids naar vor Her-
re vil kalde mig / fordi ieg ved
min tid bliffuer icke lang / oc at
denne suare Hoste tager mig snar-
lig aff dage. Disse samme ord skal
hand haffue sagt til gode Folck i
Herbered / den Afften før end hand
om den anden dag der næst effter
bleff heden kaldet aff Verden / som
mig er forsagt. Dette er io it vist
tegen der paa / at hand haffuer
bered sig til Døden / laffuid sig til
at giffue oc tage / som wi pleyer
at sige / røsted sig imod Døden
met Guds ord oc en aluorlig Bøn

 som

som huer Christen daglige Bøer at giøre / Oc den tid hand nu for-merckede at det vilde endelige være met hannem / oc icke kunde tale / haffuer hand dog met Hiertens suck befaled sig Gud i vold. Huor-for wi ville forhaabis at den sam-me Herre oc Gud som hand be-falede sig i sin Morgen Bøn / ja end ocsaa uden tuiffuel i sit sidste Suck / haffuer blidelige anammed hans Siel i sin Faderlige oc Gud-dommelige foruaring / oc at hand met alle andre Guds Børn haff-uer at foruente en glædelig Op-standelse paa Dommedag.

Gud unde oss alle som igen leffuer / altid at værre bered til Døden / at naar den kommer wi dog kunde bekomme en salig aff-

gang

affgang aff Verden/ oc paa Dom-
medag en Ærefuld Opstandelse
oc det Euige Liff for Jesu
Christi vor Herris
skyld/ Amen.
Amen.



Prẽtet i Kiø=
benhaffn/ Aff Matz
Vingaard.

1587.

Cum gratia & Priuilegio.



LASSET DAS WORT CHRISTI REICHLICH VNTER EVCH WONEN IN ALLER WEISHEIT

WOL DEM DER SEINE LVST HAT AM GESETZ DES HERRN VND REDET DAVON T.u.N.

Jehann Deuer Bog

[illegible]

